

BOLIGREPORTAGE

TRÆHUS MED SJÆL

INDSIGT

ENERGIMÆRKET AFGØR BOLIGKØB

TEMA

HAVEN KALDER

- PRYDGRÆSSER
- HAVENISSER ER IN
- PRÆGTIGE PÆONER

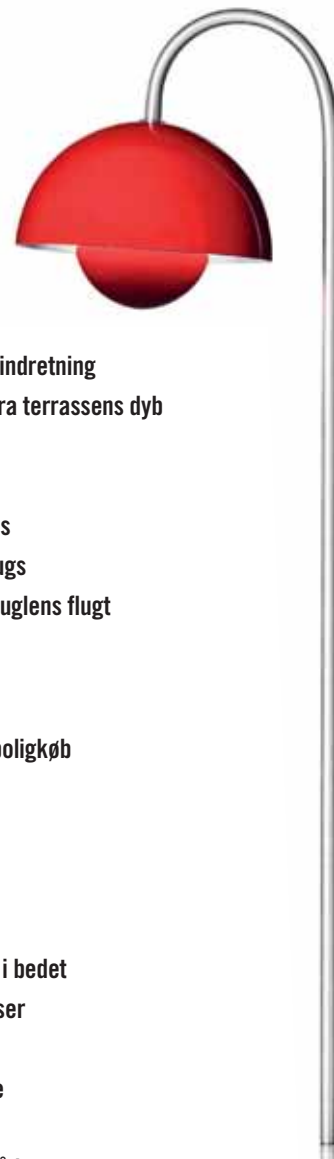

indhold 04

INSPIRATION

- side 4 Leder
- side 6 Inspiration: Haven
- side 8 Inspiration: Genbrug
- side 10 Kort Nyt
- side 18 Træhus med sjæl
- side 26 Vangetrappen
- side 28 Brevkasse: Spørg om indretning
- side 30 Godt tænkt: Kolde øl fra terrassens dyb
- side 54 Genbrugskøkkenet
- side 56 Byg med brugt
- side 58 Togvogn blev fritidshus
- side 60 Find din lokale genbrugs
- side 66 Kommentar: Sommerfuglens flugt

INDSIGT

- side 12 Energimærket afgør boligkøb

TEMA

HAVEN

- side 32 Haver i bevægelse
- side 36 Sådan kombinerer du i bedet
- side 37 Ekspertens prydgræsser
- side 38 Fjordhaven
- side 42 Stolperne skal stå lige
- side 43 Prægtige pæoner
- side 48 Havenissen taget til nåde
- side 52 Havebrevkassen

GØR DET SELV/OMBYGNING

- side 62 Brevkasse: Spørg eksperterne

“Vi blev faktisk lidt overraskede over, at vi bare skulle ned i vores lokale STARK for at finde så mange gulve”.

Marie og Thomas, København

SE DET STORE UDVALG AF TRÆGULVE

Scan koden. Hent applikationen Scanlife eller send sms "scan" til 1220". Det sker til almindelig datatrafik og sms takst.

BESØG DANMARKS STØRSTE SPECIALIST I TRÆGULVE

Hos STARK får du det største udvalg af trægulve. Vi lagerfører mere end 100 forskellige varianter, der kan leveres inden for få dage. Sortimentet spænder lige fra de eksklusive og massive Next Step plankegulve til de prisstærke Flooring gulve og slidstærke RAW, der lægges hurtigt og nemt. STARK er specialister i gulve, og derfor får du al den service og rådgivning, du har brug for. Du kan få gulvprøver med hjem

og se, hvordan gulvene passer i dit hjem. Har du et gulvprojekt, er du meget velkommen til at bestille et møde med din lokale gulvspecialist, så kan vi gennemgå dit projekt i ro og mag over en kop kaffe. Husk også, at du GRATIS kan blive medlem af STARK SelvByg og få masser af ekstra fordele. **Se mere om vores trægulve på STARK.dk eller aftal et møde med gulvspecialisten i din lokale STARK.**

BEDRE HJEM

Ansvarshavende redaktør
Kristine Virén, kv@bolius.dk

bedrehjem@bolius.dk

Redaktionssekretær
Steffen Egholm Boye, sbo@bolius.dk

Layout
Christina Daugaard, chd@bolius.dk (ansv.)

Korrektur
Heidi Korsgaard

Forsidefoto
Stuart McIntyre

Salg
Bettina Thyge Thomasen, btt@bolius.dk
Anja Kjer, akk@bolius.dk

Udgivelser
8 numre i 2011

Tilmeldt Dansk Oplagskontrol

Tilmeldt Index Danmark, Gallup
Medlem af Dansk Fagpresse

Oplag: 115.000 eksemplarer

Tryk
Aller Tryk A/S

Abonnement på BEDRE HJEM
Et abonnement på BEDRE HJEM er GRATIS. For 8 udgaver betaler du alene 152 kr. i alt for porto og gebyr. Med i abonnementet følger klub BOLIUS med medlemsfordele som rabat på udvalgte produkter.

Læs mere på www.bedrehjem.dk
Medlemsservice: 70 23 03 07
E-mail: service@klubbolius.dk

Udgiver
Bolius Boligejernes Videncenter A/S
Lautrupvang 2, 1., 2750 Ballerup
Telefon: 70 23 63 13 www.bolius.dk

Direktør
Ulrik Heilmann, uh@bolius.dk

Bolius er et helejet Realdania-selskab, hvis formål er at øge livskvaliteten gennem det byggede miljø.

Ophavsret
Indholdet i BEDRE HJEM må ikke anvendes i annoncer og andet salgsmateriale uden udgiverens skriftlige tilladelse.

Forbehold
Artikler og anbefalinger i BEDRE HJEM er vejledende og kan derfor ikke erstatte individuel rådgivning. BEDRE HJEM påtager sig derfor ikke ansvaret for eventuelle fejl omkring priser og kvaliteter i artiklerne.

BOLIUS
BOLIGEJERNES VIDENCENTER

Realdania

Før huset bliver usælgeligt

I årevis har boligkøbere valgt hus ud fra lækkert køkken-alrum, nyrenoverede værelser og især de tre vigtige faktorer: beliggenhed, beliggenhed, beliggenhed. Men det er ved at ændre sig. Nu er boligens energiforbrug en afgørende faktor, når vi kigger efter hus.

I 2010 blev det lovpligtigt, at alle boliger skal have et gyldigt energimærke, for at boligen kan annonceres ved en ejendomsmægler. En undersøgelse fra foråret viser, at energimærket spiller en central rolle for op imod hver 2. boligkøber. Den tendens forstærkes løbende, som det fremgår af 'Energimærket afgør boligkøb' på side 12.

To kolde vintre og høje oliepriser har gjort varmeregningen/energimærket til et afgørende parameter i boligkøbet. I vores seneste læserundersøgelse spurgte vi jer læsere, hvad I gerne vil læse om i BEDRE HJEM. Her kom energi og energiforbedringer ind på en førsteplads. Hidtil har der været et stort gab mellem interessen for at energirenovere og rent faktisk at føre det ud i livet. Som undskyldning har boligejerne anført, at det ikke kan betale sig at energirenovere, og/eller at staten bør give tilskud dertil. Men med energimærkets ændrede betydning er der nu kommet et nyt incitament for boligejerne til at gennemføre energiforbedringerne: Nu kan det betale sig – også uden statstilskud.

Det er altså ikke længere kun et regnestykke om, hvad du sparer i energi, men om hvorvidt din bolig bliver mindre værd - og måske helt sat ud af ejendomsmarkedet med et dårligt energimærke. Din boligs salgbarhed og slagspris afhænger nu af, hvad der står på energimærket.

Selv om du ikke går i salgstanker, er der al mulig grund til at energiforbedre dit hus hurtigst muligt. Ikke bare får du bedre komfort i hjemmet, du sparer også på varmeregningen – og du kan sælge dit hus hurtigt og til prisen..

Jeg vil gerne sige tak for den store deltagelse i vores læserundersøgelse i april. Flere end 3.750 læsere svarede på, hvad de helst vil læse om. Jeres svar giver os et uvurderligt grundlag for at lave det bedst mulige blad til jer. Vi glæder os til at leve op til jeres forventninger!

Kristine Virén
Kristine Virén, redaktionchef

” Din boligs salgbarhed og slagspris afhænger nu af, hvad der står på energimærket.

FØLGENDE HAR VUNDET EN POSTKASSE HVER

/ KAREN ØLGAARD / Johs. Ewalds vej 5 / 7000 Fredericia /
/ HENNING TOXVÆRD / Præstevænget 40 / 2750 Ballerup /
/ GÜNTER PETERSEN / Glentevej 23 / 3000 Helsingør /
/ TOMMY HØJLAND ANDERSEN / Tvedvej 46 / 6000 Kolding /

TRADITION FOR FORNYELSE

TEGL ER TRADITION FOR HØJ KVALITET OG LANG LEVETID

Godt byggeri i tegl er bæredygtigt byggeri, som holder i generationer - stort set uden vedligeholdelse - og bevarer værdien.

RANDERS TEGL HAR OGSÅ TRADITION FOR DET UTRADITIONELLE

Det brede sortiment har mange typer facadesten og tagsten, der bryder alle traditioner for hvordan tegl skal se ud.

Den eneste tradition Randers Tegl ikke bryder, er traditionen for høj kvalitet.

GULBRUNE FIRENZE OG BLÅDÆMPEDE HØJSLEV

De gyldne Firenze blødstrøgne facadesten er her kombineret med et tag af eksklusive Blådæmpede Højslev Vingetegl.

Afdæmpede farvenuancer, der klæder hinanden.

Blådæmpede tagsten har fået den specielle mørke farve ved en ekstra brænding i specialovn, så hver sten bevarer et svagt farvespil.

RANDERS Tegl

Byg 'prøvehuse' med over 50 forskellige tagsten og over 60 typer facadesten, se vejledende priser eller brug

Nem tagberegning.

Hent inspiration, bestil adresser på referencehuse, få oplyst forhandlere og udstillinger eller bestil brochurer på

www.randerstegl.dk
eller ring 98 12 28 44

Facaden er RT 446 Gulbrun Firenze.
Taget er RT 810 Blådæmpet Højslev
Vingetegl Lille Dansk Format.

Skyggebænk

Hopper-shade fås i tre størrelser: til 6,8,10 personer, to farver, cover + forskellige beslag. Pris 19.500 kr. normann-copenhagen.dk

Smykkesten

Unikke keramiske dekorerede belægningssten til terrassen, havegangen og andre belægninger. Priser fra 445 til 2.950 kr. pr stk. byhellenoerby.com

Mobile højbede

Ideel som grøn, mobil læskærm på terrassen. Størrelse L40xB120xH25 cm. Priser fra 749 kr. landhave.dk

Sansegynge

Sansegynge bygget op som hængende telt med trampolinbund. 150x150xH260 cm. Bærestrop inkluderet. Pris 3.495 kr. lilletrae.dk

Cirkelhakke

Jorden triller gennem cirklen og bliver liggende, hvor det lå - luftet og fri for ukrudt i vækst. Du kan komme hel tæt på dine planter, lugejernet er kun skarpt i bunden af cirklen, hvor det skal i jorden og skære. Pris 349 kr. shop.blaabaer.dk

Havelys

Verner Pantons Flowerpot Garden fortæller sin egen lille historie blandt bier, blomster buske og græs. Denne model er født til at leve i haven. Pris 2.995 kr. moods.dk

Opbevaringskasse

Flot opbevaringskasse fremstillet af dansk douglasgran. Pris 399 kr. greentools.dk

Bålsted

Bålplads til grill eller hygge, der kan bruges i haven eller i åbne rum. 7.500 kr. (+ tilbehør grill + spyd) paustian.dk

3499
SPAR 500

FLIP
Dobbelt sovesofa i sort, blå, lilla eller fuchsia med pocketfjedre for god liggekomfort. 94 x 200 cm. Sovemål 140 x 200 cm.
FØR 3.999,- **NU 3.499,-**
Tilbuddet gælder til og med 26/6.

Bo lækkert

FÅ KVADRATMETER ER INGEN UNDSKYLDNING

UDSALG

Rattan-lampe

Dekorativ lampe lavet af rattangrene. Bambu fås i to str.: dia. 35 og 45 cm. Pris 1.195 kr., 1.595 kr. kommodo.dk

100% genbrug

Nobody er en stabelbar letvægtsstol, fremstillet af genbrugte plasticflasker. B58xD71xH78 cm. Pris 2.999 kr. hay.dk

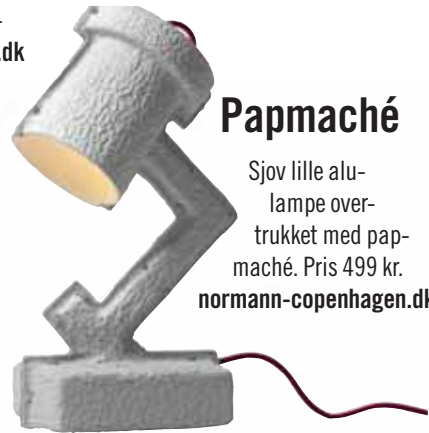

Potteskjulerpotte

Potte af gamle bildæk til f.eks. plantepotteskjuler. Dia15XH17 cm. Pris 125 kr. moods.dk

Glaskunst

Affaldsglas forvandlet til kunsthåndværk af guatemelanske glasmagere. Pris vase 400 kr., glas 140 kr. sacrecoeur.dk

Papmaché

Sjov lille alu-lampe overtrukket med papmaché. Pris 499 kr. normann-copenhagen.dk

Er varmen flyttet ind?

Driv varmen ud med en VELUX markise og spar 20%

Pludselig er den der. Sådan en solrig sommerdag kommer varmen snigende, og den er næsten ikke til at komme af med. Med en udvendig VELUX markise er det nemt og enkelt at holde varmen ude. En markise reducerer solens varmepåvirkning med op til 90% og monteres indefra på få minutter. Lige nu sparer du 20% på både manuelle og fjernbetjente modeller. Rabatten gælder til og med den 31. juli 2011.

Besøg din lokale VELUX forhandler eller køb direkte på veluxshop.dk, hvor vi også har gratis levering på alle solafskærmningsprodukter frem til den 31. juli 2011.

* Rabatten fratrækkes vejledende udsalgspris og gælder ved køb af VELUX markiser i kampagneperioden, der løber fra 2.5.2011 til og med 31.7.2011. VELUX Danmark A/S giver rabat på maksimalt 10 markiser pr. husstand. Læs mere om betingelserne på velux.dk

OPLYST SPRØJTNING

To ud af tre danske haveejere bruger sprøjtemidler, og nu forsøger Miljøstyrelsen at få os til at vælge de giftigste sprøjtemidler fra. Der findes nemlig alternativer, der både virker og er mindre belastende for miljøet. Miljøstyrelsen har derfor givet sprøjtemidler, forhandlet i Danmark, karakterer og rangeret dem efter giftighed. Den bedste karakter er 5, som belaster miljøet mindst muligt. Se den samlede liste på: godthavemiljo.dk

SE MERE PÅ BOLIUS.DK

SØG PÅ: Sprøjtemidler i haven

HJÆLP TIL OLIEFYRSEJERE

Efter de sidste par kolde vintre er mange oliefyrejsere begyndt at se sig om efter en ny opvarmingskilde. Derfor har Energitjenesten oprettet en telefonisk rådgivning til de husejere, som ønsker at udskifte oliefyret, men som er i tvivl om, hvad der er det bedste alternativ. Ring på telefon 70 333 777 og få gratis og individuel rådgivning. Du får især hjælp til at vurdere, om en varmepumpe er den rette løsning. Rådgivningen er åben frem til 16. december i år.

Har du allerede bestemt dig for at skifte til varmepumpe, solvarme eller fjernvarme, kan du stadig nå at søge om tilskud til skrotning af oliefyret fra Skrottditoliefyrsordningen, som slutter 30. juni.

Læs mere på: raadtilvarme.dk, skrottditoliefyr.dk

LAVESTE UDLÅN I TI ÅR

At boligmarkedet er gået godt og grundigt i stå, viser de seneste tal fra realkreditinstitutionerne. I marts måned søgte godt 15.000 om et realkreditlån, mod 35.000 i marts sidste år. I årets tre første måneder gav realkreditinstitutionerne nye lån til private og erhverv for 63,6 milliarder kroner, mens der blev opsagt og afdraget lån for 53,8 milliarder. Nettoudlånet på 9,9 milliarder kroner er cirka halvt så stort som året før. Det er samtidig det laveste i over ti år - helt præcist siden 4. kvartal 1999 - når der korrigeres for inflation.

FINANSHUSET I
FREDENSBORG

Du og din økonomi fortjener en uvildig og uafhængig rådgivning

Finanshuset i Fredensborg har siden 1993 ydet privatøkonomisk rådgivning til danske familier. Vores rådgivning er baseret på, at vi er 100 pct. uvildige og uafhængige. Vores kernekompetence er at give sammenhængende økonomisk rådgivning, hvor anbefalinger til optimering og ændringer giver værditilvækst, der er direkte målbar. Er min pension god nok? Sparer jeg nok op? Har jeg råd til den tilværelse, jeg ønsker, når jeg går på pension? Dette er nogle af de spørgsmål, vi hjælper vores kunder med at besvare.

Udgangspunktet for vores rådgivning er dine ønsker til økonomien. Ud fra dette præsenterer vi dig for en analyse og eksempler på, hvad du skal gøre for at optimere din økonomi.

Ring på 48 47 67 00
eller læs mere på
www.finanshus.dk

UNDGÅ IND- BRUD I FERIE

Mange indbrud sker i ferietiden. Her er en række gode råd, du kan bruge til at afskrække tyven, mens du er bortrejst.

Først og fremmest: Prøv at se på din bolig med en tyvs øjne. Ser den ubeboet ud? Er den nem at bryde ind i? Har den et alarmsystem? Kan hoveddøren nemt bankes op? Et sådant serviceeftersyn gør det lettere for dig at lokalisere boligens svageste punkter og tage dine forholdsregler.

Før du rejser

Jo sværere det er for tyven, jo større er chancen for, at han opgiver.

- Undlad at fortælle på telefonsvareren, at du er på ferie.
- Hus og have skal give indtryk af at være i brug, der må gerne være lidt uorden.
- Tænd lys i huset om aftenen med tænd- og slukure.
- Lås værktøj og haveredskaber inde, ofte benyttes de til opbrydning af døre og vinduer.
- En udendørs stige skal låses fast.
- Lad evt. også radio/fjernsyn styre af et automatisk tænd- og slukur.
- Få evt. monteret lys, som automatisk tænder.
- Sørg altid for, at nogen ved, at du er bortrejst. Giv også et telefonnummer eller en adresse, så man altid kan få fat i dig, hvis der skulle ske noget.

Få nabohjælp

Det gælder om at få huset/lejligheden til at se beboet ud, og her har du brug for naboer eller venners hjælp.

Hus:

- Få din nabo til at fylde noget af sit affald i din affaldspose.
- Få naboen til at tømme postkassen.
- Sørg for, at græsset bliver slået, måske bare i forhaven.
- Få naboen til at parkere sin bil foran dit hus eller i carporten.
- Få naboen til at hænge sit vasketøj til tørre på din tørresnor.

Lejlighed:

- Få naboen til at fjerne post, aviser og reklamer, der stikker ud af brevsprækken eller postkassen.
- Få naboen til at lægge måtten på plads efter trappevask.
- Få naboen til at stille et par beskidte gamle sko ved siden af din måtte fra tid til anden.

Mærk værdigenstande

Genstande, som er mærkede, er svære for tyven at sælge og giver desuden politiet gode muligheder for at opklare tyveriet. Derfor holder de fleste tyve sig væk fra boliger med Operation Mærkning-mærkatet.

Læs mere om Nabohjælp og Operation Mærkning på: stopindbrud.dk

Bog nyheder

Bonderoser og pæoner

Blomsten over dem alle, siger forfatter og havemand Claus Dalby om pæonen. Mange tror, at den smukke plante, som oprindeligt stammer fra Kina, er svær at dyrke, men det er ikke tilfældet. I *Bonderoser og pæoner* får læseren råd og vejledning i, hvordan man kan få succes med pæoner i sin egen have. 269,95 kr. 160 sider. **Klematis**

Ny i haven

Havebogen om, hvordan man hurtigt, nemt og med et beskedent budget kan gøre haven spændende, poetisk og fuld af oplevelser. Ikke mindst i de første lidt famlende haveår. Bogen gennemgår de grundlæggende principper i have dyrkning, og læseren får en lang række tips, tricks og ideer. 250 kr. 160 sider. **Politikens Forlag**

Tasha Tudors have

Tasha Tudor var en enspænder og et havemenneske af Guds nåde. Kun ganske få venner blev lukket ind i hendes paradisiske have i Vermont i USA. Blandt dem var forfatteren Tovah Martin, og sammen lavede de denne bog, hvor hun øser af sin store erfaring om planter og dyrkningsmetoder. 299,95 kr. 160 sider. **Klematis**

HOLDNINGSSKRED: ENERGIMÆRKET AFGØR BOLIGKØB

Danskerne har ændret holdning til energimærket, som i stigende grad afgør valget af bolig. Mæglerne melder om øget interesse, håndværkerne er trukket i arbejdstøjet, og udsigten til store månedlige besparelser lokker boligkøberne. Et vigtigt skridt på vejen for at nå Danmarks CO₂-mål, siger ekspert.

A, B, C, D, E, F, G. Det lille bogstav nederst i salgsopstillingens højre hjørne er blevet en afgørende faktor, når danskerne køber bolig.

For en gennemsnitsfamilie vil der hver måned være over tusind kroner at spare, hvis energimærket viser et A frem for et G, og landets mæglerne mærker tydeligt, at energimærket i dag har afgørende betydning, når danskerne er på jagt efter en ny bolig.

"Mærket ender i flere tilfælde med at blive det afgørende for valget af bolig", siger Uffe Vind, der er kommunikationschef i Danbolig, og uddyber:

"Boligkøberne vil gerne have styr på de faste udgifter, og det har de i langt højere grad, hvis energiforbruget er lavt. De seneste års stigende energipriser og hårde vintre har lært boligejerne, at et stort energiforbrug hurtigt kan æde sparepengene op".

Det har siden 2010 været et krav, at enhver salgsannonce klart anfører boligens energimærke, og det har ifølge mæglerne haft stor betydning for danskernes kendskab til mærket.

Lav energiregning et hit

Også hos mæglerkæden Home er tendensen tydelig. Kædens seneste undersøgelse viser, at 83 pct. af de adspurgte anser boligens energiforbrug for at være af stor eller afgørende betydning.

"Energimærket er i dag noget, som boligkøberne kigger på.

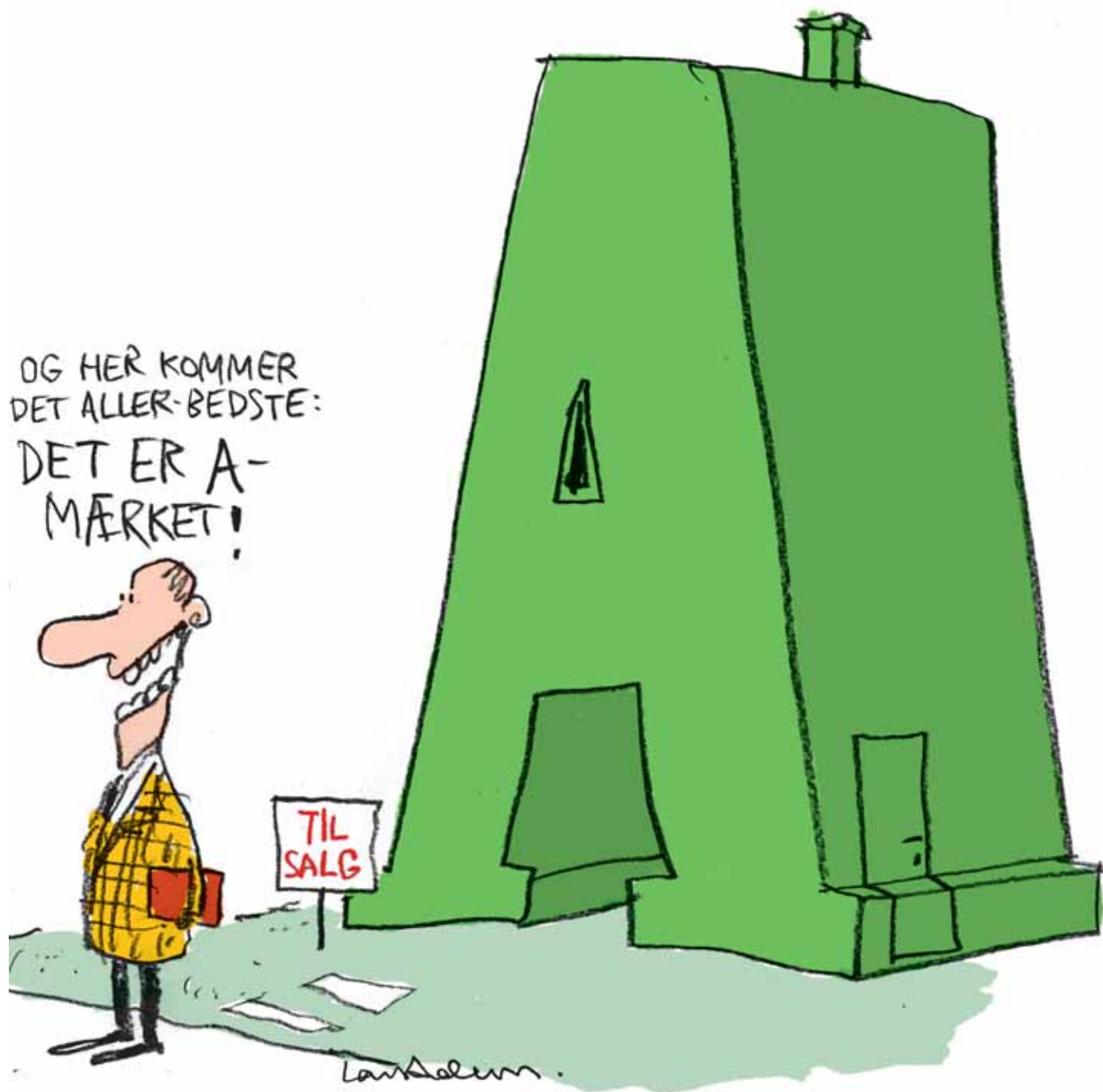

Og i mange tilfælde vil det, at en bolig har opnået et godt mærke, være et vigtigt parameter i forbindelse med boligvalget og kan dermed indgå på linje med vurderingen af køkkenets eller badeværelsets stand. Og i modsætning til køkkenets udseende står energieffektiviteten ikke til diskussion. For hvor det er subjektivt, om det nye køkken er et hit eller ej, så er alle enige om, at en lille energiregning er et hit og i øvrigt bedre for miljøet", siger Mads Ellegaard, kommunikationschef i Home.

Ejendomsmæglerne oplever også, at boligkøberne i stigende grad bruger energimærket i en forhandlingssituation.

"Mæglerne har i deres anbefalinger af boligens pris indkalkuleret både tilstandsrapport og energimærke. Vi oplever dog,

HVAD ER ET ENERGIMÆRKE?

Energimærkning af boliger er lovpligtigt. Formålet er at vise boligens energiforbrug samt at synliggøre dens energieffektivitet.

Når din bolig bliver energimærket, bliver den ranglistet efter en skala fra A1 til G, hvor A1 er det mest energieffektive prædikat, mens G er det mindst effektive.

Reglerne gælder som udgangspunkt ved salg af alle boligtyper.
Et nyt energimærke koster typisk mellem 3.000 kr. og 6.000 kr.

at købere bruger dårlige tilstandsrapporter som argument for deres ønske om en lavere pris, og nu begynder vi så småt at se samme billede i forhold til energimærker, der ikke er i top”, siger Mads Ellegaard.

Beregninger som Statens Byggeforskningsinstitut (SBI) har foretaget for Bolius viser, at en gennemsnitsfamilie kan spare over tusind kroner om måneden ved at vælge et nyt, energirigtigt hus frem for et ældre parcelhus fra 1960’erne. Se boks herunder.

”Der er rigtigt mange penge at spare, og hvis energipriserne fortsætter opad, vil forskellen kun blive større”, siger Ole Michael Jensen, seniorforsker på SBI og hovedforfatter på en række rapporter om energieffektiviseringer af bygninger.

Han forudser derfor, at parcelhuse fra 1960’erne og 70’erne vil blive hårdt presset prismæssigt, da de er dyre at varme op, og da tilbagebetalingstiden for energirenoveringen er lang.

”Det vil få mange til at overveje andre hustyper – for eksempel de nyere huse eller de ældre muremestervillaer. For selv om de klassiske muremestervillaer også som udgangspunkt har et stort energiforbrug, er de relativt nemme at energirenovere og er ofte placeret i et fjernvarmeområde”, siger Ole Michael Jensen.

Boligerne er en af største klimasyndere herhjemme, da de står for 40 pct. af Danmarks samlede energiforbrug. Det er derfor nødvendigt med markante reduktioner, hvis Danmark skal leve op til sin EU-forpligtelse om at reducere energiforbruget med 20 pct. i 2020 i de såkaldt ikke-kvotefattede sektorer, populært betegnet som de tre B’er – bønder, boliger og biler. Og her er danskernes øgede opmærksomhed på energimærker og energirenovering sammen med de stigende energipriser vigtige brikker til at nå målet, vurderer Ole Michael Jensen, SBI.

”Chancerne for at komme i mål er blevet betydeligt bedre. For bare et år siden var interessen for energimærket forholdsvis lille, men nu er der sket et skred, og danskerne begynder nu for alvor at tage mærket til sig. Ikke mindst i forbindelse med hushandler”, siger Ole Michael Jensen.

Han understreger, at interessen for energimærket og for de anbefalede energirenoveringer vil stige yderligere, hvis energipriserne fortsætter med at stige.

”I så fald kan vi muligvis opfylde målet uden statslige incitamenter som støtteordninger, for ikke at tale om skrotningspræmier, og det vil være en stor fordel for samfundet”, siger Ole Michael Jensen.

GODT ENERGIMÆRKE = STØRRE LÅN

Danske Bank (1) har for Bolius regnet ud, hvor meget mere du kan låne med et godt energimærke.

OLIE: Vælger du at købe et parcelhus bygget efter 2007 i stedet for et tilsvarende ældre parcelhus opført mellem 1951 og 1972, vil du ifølge beregninger fra Statens Byggeforskningsinstitut(2) årligt spare 18.875 kr.(3) hvis begge huse opvarmes med olie. Det svarer ifølge Danske Bank til, at du kan låne ca. 350.000 kr. mere, hvis du vælger det nye hus frem for det ældre.

FJERNVARME: Vælger du at købe et parcelhus bygget efter 2007 i stedet for et tilsvarende ældre parcelhus opført mellem 1951 og 1972, vil du ifølge beregninger fra Statens Byggeforskningsinstitut årligt spare 11.005 kr., hvis begge huse opvarmes med fjernvarme.

Det svarer ifølge beregninger fra Danske Bank til, at du kan låne ca. 200.000 kr. mere, hvis du vælger det nye hus frem for det ældre.

(1) Beregningerne tager udgangspunkt i et fastforrentet 5 pct.-lån d. 28. april 2011.

(2) Beregningerne er foretaget på baggrund af tal fra Statens Byggeforskningsinstitut, der viser det gennemsnitlige energiforbrug for et parcelhus på 140 m2 opført i den angivne periode.

(3) Beregningerne er foretaget på baggrund af energipriserne d. 28. april 2011.

Fordeling af energimærker

Kun en meget lille del af de villaer, der er til salg, opnår bedste energikategori.

MÆRKE	ANTAL TIL SALG D.D.	ANDEL
A	202	0,7%
B	1490	4,8%
C	5546	18,0%
D	8882	28,8%
E	6490	21,0%
F	4393	14,2%
G	3883	12,6%
Total	30886	pr. 28. april.

Kilde: Boliga

Der er i dag et rekordstort antal boliger til salg. Det giver travlhed hos landets energikonsulenter, der oplever, at energimærkerne afføder flere spørgsmål og i nogle tilfælde danner base for et videre samarbejde med kunden.

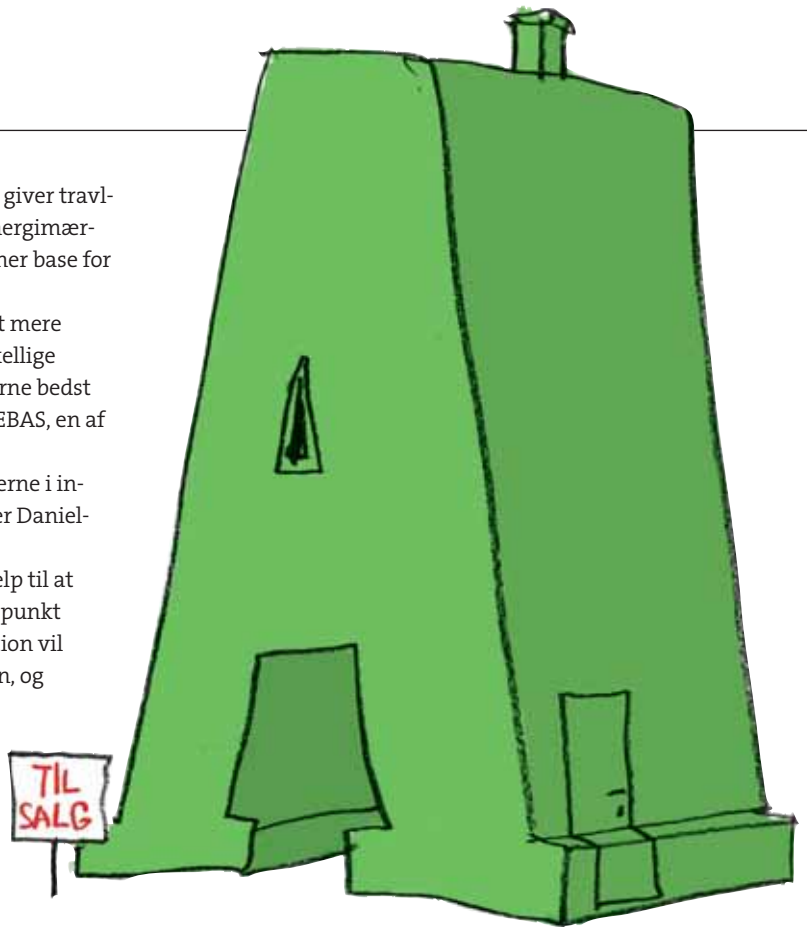
"Vi oplever nu, at energimærket bliver taget meget mere alvorligt. Der bliver spurgt mere ind til, hvad de forskellige anmærkninger konkret betyder, og hvordan boligejerne bedst muligt kan følge anbefalingerne", siger Peter Malm, EBAS, en af landets største udbydere af energimærker.

Det samme gør sig gældende hos energikonsulenterne i ingeniørfirmaet OBH-Gruppen A/S, hvor salgschef Peter Danielsen oplever flere gengangere hos kunderne.

"Flere boligejere vælger at kontakte os for at få hjælp til at planlægge et renoveringsprojekt, som tager udgangspunkt i et energimærke, vi har udarbejdet. I en sådan situation vil energikonsulenten typisk være inde i sagen i forvejen, og det er en stor fordel for både energikonsulenten og kunden", siger Peter Danielsen.

SE MERE PÅ **BOLIUS.DK**

SØG PÅ: **Energimærkning**

Få for 350.000 kr. mere hus

3/4 af boligkøberne siger ja til at låne mere for at købe et dyrere, energirigtigt hus.

Hvis el- og varmeregningerne indeholder for mange nuller, er det sværere at låne til drømmehuset. For når bankrådgiveren sætter sig foran lommeregneren, har energiregningen afgørende betydning for lånets størrelse.

"Energiregningen er en af de faste udgifter, og når vi vurderer lånemulighederne, ser vi primært på, om man har penge nok til sig selv, når de faste udgifter er betalt. Så hvis energiregningen er høj, er det lån, der er plads til, mindre", siger Las Olsen, privatøkonom i Danske Bank.

Han har på baggrund af tal fra Statens Byggeforskningsinstitut (SBI) regnet sig frem til, at en boligkøber vil kunne låne op til 350.000 kr. mere, hvis han vælger et nyt, energirigtigt hus frem for et ældre hus fra 1950'erne eller 60'erne.

Også i Nordea er energiregningen væsentlig, når banken afgør kundernes lånemuligheder.

"Vi ser selvfølgelig på de faste udgifter som for eksempel energiudgiften, men vi går også ind og vurderer, hvor meget vi mener, at boligen kan omsættes for. Og her spiller energiudgiften også ind, da en bolig med et meget højt energiforbrug typisk vil være sværere at omsætte", siger Thune Søndergaard, ansvarlig for ind- og udlånsprodukter i Nordea.

Hverken Thune Søndergaard eller Las Olsen tror på, at ener-

gipriserne har nået loftet endnu, og de understreger derfor, at en bolig med et stort energiforbrug udgør en stor risiko.

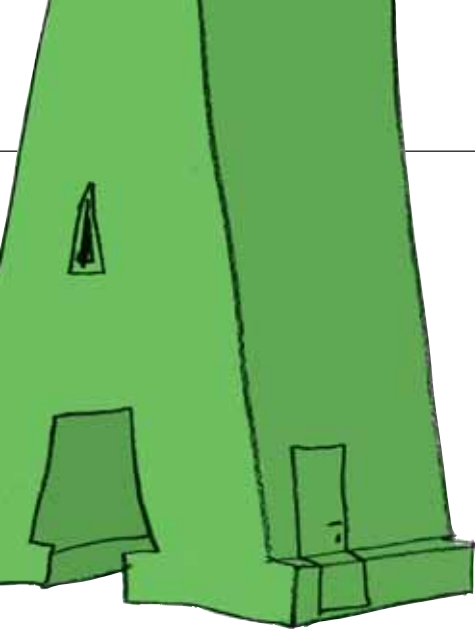
"Man skal som boligejer være klar over, at man løber en risiko ved at vælge et sådant hus. For hvis energipriserne stiger yderligere, vil den type huse blive endnu mindre attraktive, end de er i dag. De vil dermed være svære at komme af med og kan falde i pris", siger Las Olsen.

Boligkøbere klar til at handle

Bankernes fokus på energiudgifterne har gjort indtryk på boligkøberne, hvor tre ud af fire ifølge en undersøgelse fra ejendomsmæglerkæden Home er klar til at låne flere penge i banken for at købe et dyrere, energirigtigt hus.

Undersøgelsen viser, at 74 pct. svarer ja, og 10 pct. svarer nej til at låne mere, og kommunikationschef i Home Mads Ellegård er ikke overrasket over svarene. Han siger:

"I praksis var der før krisen meget fokus på boligforbedringer af køkkener og andre ting, der umiddelbart kunne ses og anvendes. Men de har nu i stigende grad fået konkurrence af de boligforbedringer, der kun kan ses i netbanken. Det kan for eksempel være øget isolering, nye vinduer og udskiftning af de dyre og forurenende energikilder som olie og el".

Lene Holm Hansson og Theis Scott Pedersen har siden årsskiftet været på boligjagt, og et af de vigtigste krav til parrets nye hjem er, at energimærket er i orden.

“Vi kigger ikke på boliger med dårlige energimærker“

“Dur ikke, væk“.

27-årige Lene Holm Hansson er en hård negl, når hun hjemmavant klikker sig rundt på internettets mange boligsites. Hun har sammen med sin kæreste, Theis Scott Pedersen, siden årsskiftet været på boligjagt, da den toværelses på Amager er blevet for trang for det unge par.

“Vi vil gerne have noget mere plads og vores egen have. Vi har en del krav til vores nye bolig, men et af de krav, hvor vi ikke er villige til at gå på kompromis, er energimærket. Vi vil meget gerne sikre os, at vores faste udgifter er nogenlunde stabile, og så tænker vi selvfølgelig også over, at jordens ressourcer ikke er ubegrænsede“, siger Lene Holm Hansson.

Lene Holm Hansson og Theis Scott Pedersen er derfor hurtige til at sortere en stor del af boligerne fra, hvis energimærket er for dårligt. Også selvom de opfylder parrets øvrige krav.

Ikke frit valg på alle hylder

Lene Holm Hansson og Theis Scott Pedersen er godkendt til at købe et hus for op til 2,5 mio. kr., og selvom det er en stor portion penge, har parret måttet sande, at de ikke rækker langt i Storkøbenhavn.

“Vi har fundet ud af, at vi ikke kan vælge frit på alle hylder. Så det betyder, at vi er begyndt at søge lidt anderledes både i forhold til beliggenhed og hustype“, forklarer Lene Holm Hansson.

Derfor har parret nu måttet droppe drømmen om eget hus på Amager og kigger i stedet i Ballerup Kommune.

“Vi har også måttet slække lidt på kravene til selve huset.

Vi vælger stadig automatisk de dårlige energimærker fra, men hvis energirapporten viser, at en bolig med et halvdårligt mærke let kan opgraderes og dermed leve op til kravene for et godt mærke, er det også interessant for os“, siger Lene Holm Hansson.

Parret har nu forelsket sig i et halvt dobbelthus fra 1950'erne i Skovlunde, hvor energimærket kun er middelfodt, men hvor en udskiftning af det gamle naturgasfyr vil kunne løfte det fra et D til et C. Det vil ifølge energirapporten koste 40.000 kr.

” HVIS VI SKAL BRUGE PENGE PÅ AT SÆTTE BOLIGEN I STAND, SÅ DEN KAN LEVE OP TIL VORES KRAV, VIL DET KRÆVE ET AFSLAG I PRISEN.

LENE HOLM HANSSON

“Så det er bestemt noget, vi overvejer seriøst. For når vi ikke har råd til at købe drømmehuset lige nu, er det her et godt alternativ“, siger Lene Holm Hansson.

Men hvis Lene Holm Hansson og Theis Scott Pedersen ender med at byde på huset i Skovlunde eller et andet ældre hus, der kræver investeringer for at opnå et godt energimærke, så vil det indgå i forhandlingen om prisen.

“Et lavt energiforbrug er en forudsætning for, at vores budget hænger sammen, så hvis vi skal bruge penge på at sætte boligen i stand, så den kan leve op til vores krav, vil det kræve et afslag i prisen“, siger Lene Holm Hansson.

TIL SALG

49 13 50 00

home

ESPERGÆRDE - HUMLEBÆK

KITFALSEDE VINDUER

Ejeren valgte at genbruge de gamle kitfalsede vinduer fra den tidligere bygning. Hvis vinduet er fra før 1950'erne, er der god fornuft i at genbruge det, fordi træet har så høj kvalitet.

Læs genbrugstemaet
side 54.

TRÆHUS MED SJÆL

88 m² er ikke meget, men rigeligt for Jeanette Brand, der ville have et unikt og ikke for prangende hus. Det fik hun.

Foto og tekst: Stuart McIntyre

U

Ud ad en markvej og på et fredet og nærmest hemmeligt sted i Nordsjælland har designer Jeanette Brand tegnet og ladet bygge et lille uprætentøst, men unikt hus i træ. I sit lange virke inden for eget skomærke og nu indenfor eget mobilt køkkenkoncept har kvalitet og herlighedsværdi altid stået over kvantitet og lette løsninger.

Og sådan er det også med huset, der stod færdigt i efteråret 2004. Huset er et lille egoisthus med en længde på 10 meter og et samlet etageareal på 88 m2 fordelt på tre rum. Der er mange servitutter på

både hus og grund, og derfor blev Jeanette mod sin vilje nødt til at lave ensidig hældning på taget for at få panoramaudsigt mod syd.

Det var afgørende for Jeanette Brand, at huset skulle fødes med sjæl og ikke se nyt ud, når det stod færdigt. Lykkeligvis blev en del store træer skånet under byggeriet.

Huset blev placeret på toppen af en lille bakke og rager fem meter op og har derfor en suveræn udsigt over landskabet.

“Farven sort på både tag, mure og vindskeder

1) Huset på toppen af den lille bakke.

2) Før-fotos: Det oprindelige sommerhus blev revet ned for at give plads til det nye træhus.

3) Facaden med de kraftige brædder og genbrugsvinduer.

” FARVEN SORT PÅ BÅDE TAG, MURE OG VINDSKEDER BLEV VALGT, DA NETOP DENNE FARVE VIRKER SAMLENDE FOR VORE ØJNE OG SAMTIDIG STÅR FARVEN SIG GODT MED GRØNNE VÆKSTER OG SORT JORD.

JEANETTE BRAND

1

2

1) Førstesalen, hvor Jeanette har kontor og soveafdeling, er konstrueret som et udspændt sejl, der åbner sig mod syd med 6 fag i alt knap 4 meter panoramavinduer. De 6 fag har hver en bredde på 60 cm, som passer med fagbredden i de gamle vinduer i stuen. Det skaber en harmonisk rytme i huset på trods af de forskelligartede vinduer.

2) Et hyggehjørne. Billederne over sofaen er malet af Jeanette for nogle år siden. Til venstre i billedet hænger designer Birgit Østergaards istap og sender "smeltende" lys ud i rummet.

TIP

Der findes tre typer trapper:
Ligeløbstrapper, kvart- og
halvsvingstrapper
og spindel- og vindeltrapper.
Læs alt om trapper på
bolius.dk

blev valgt, da netop denne farve virker samlende for vore øjne, og samtidig står farven sig godt med grønne vækster og sort jord“, fortæller Jeanette.

Hun valgte at genbruge de gamle kitfalsede vinduer fra et tidligere sommerhus, der lå på grunden. De blev renset af, nyt glas kom i, forsatsruder blev påmonteret, og de blev malet hvide.

“Havde det været i dag, var vinduerne blevet brunbejdset på ydersiden“, fortæller Jeanette.

Firmaet Bøjsø leverede koblede og kitfalsede døre i underretagen. De var dyre, men som Jeanette Brand siger:

”Jeg skal se på dem hver dag, og havde jeg valgt en billigere og dårligere løsning havde det været en daglig irritation“.

Mod sædvane blev der på førstesalen valgt moderne alu/træ-vinduer i farven antrazit fra firmaet Velfac. De føjer sig flot ind i det sorte tagpapbeklædte manzardtag.

Når man ser mødet mellem vindskeder og sternbrædder, de meget lavt placerede vinduer og beklædningen af kraftigt dimensionerede fyrretræsbrædder 1 på 2, kommer man til at tænke på vikingetiden. Men det matcher også indehaveren, der både er vinterbader og kompromisløs i sine fleste gøremål.

▲ Udsigt fra førstesalen. Huset blev placeret på toppen af en lille bakke og rager fem meter op og har derfor en suveræn udsigt mod syd.

► Den berømte svenske formgiver Börge Lindau designede i 1986 disse stole i rustfrit stål og formudspændt sort læder på sæde og ryg. Han startede tegnestuen Blå Station samme år. Bordet er tidløst design fra Ono. Bordpladen er en supertynd corian fra Dupont. Vitrinen til højre i billedet er en gave fra en god ven, og til venstre på skiffergulvpladen står en skulptur ved navn ”mor og barn”, som den nu afdøde kunstner og tidligere medlem af Koloristerne Carl Lobedanz har udført.

1) Husets ejer, Jeanette Brand, ejer køkkenfirmaet Ono by Brand, som bl.a. har fremstillet de viste køkkenelementer, f.eks. dette rullebord.

2) En aflægningsbakke i vasken.

1

2

TIP

Synes du, åbne hylde ser rodede ud, kan du sætte et forhæng i kraftigt lærred foran.

Brug kroge i rustfrit stål.

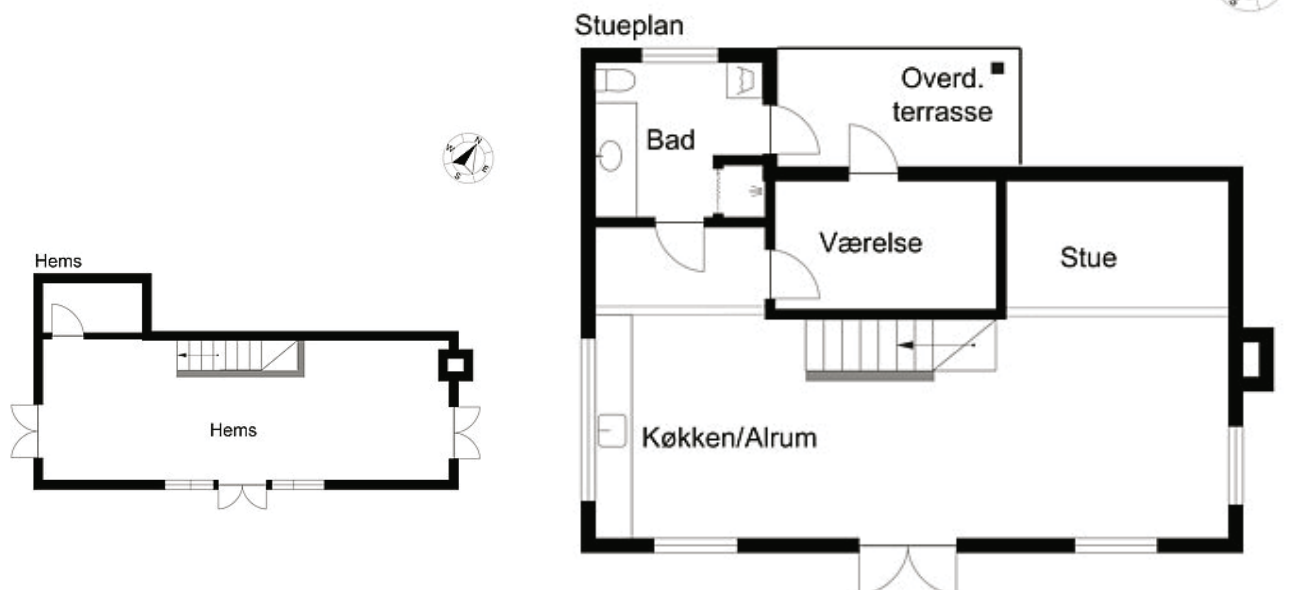

En skøn 1,20 m lang vask med aflægningsbakke i matbørstet rustfrit stål er også eget design fra 2003. Vask og undersektion hænger sammen, og foran er det kraftig tekstilafskærmning, der let hægtes af og på.

Badeværelset er holdt i hvidt og mat grå med en rå messingvask og retrovandhaner også fra Ono. Der blev taget udgangspunkt i fugefarven mellem fliserne, da den grå farve skulle blandes.

PLANTEGNING

STIL-TIP

Trappen, som vist i boligreportagen, er en vange-trappe, hvor væggen er brugt som vange. Her er vist tre andre måder at samle trappen på.

Foto: Stuart McIntyre

DEN ÆRLIGE: TRIN PÅ LISTER

Trinene er lagt på synlige lister. Det er tydeligt, hvordan trappen er samlet, og man kan understrege det yderligere ved at bruge synlige skruer i samlingen.

VANGETRAPPEN

Af: Morten Dalsgaard, arkitekt/Bolius

Et af de mere afgørende elementer for vangetrappens udtryk er, hvordan trinene er fastgjort til vangerne. På skitserne ser du tre principper med hver deres udtryk.

Den gode trappe: Der findes mange forskellige trappe-typer, men de gode trapper er dem, hvor der er sammenhæng mellem trappens placering, form og funktion. Er trappen god at gå på, har den også et pænt og harmonisk forløb. Så enkelt er det. Og så alligevel ikke. For der er et hav af kombinationsmuligheder mht. materialevalg og detaljeringsgrad i de enkelte trappebestanddele afhængig af, hvilket udtryk man vil have.

TIP Der er en grundregel, der er afgørende for, om trappen føles behagelig at gå på. Fagfolk taler ikke om trinshøjder og -dybder, men derimod om en stigning og en grund. Grundreglen siger, at **to stigninger plus en grund skal ligge et sted imellem 61 og 63 cm**. Dette kan opnås ved at lave både **grund og stigning 21 cm**, men trappen vil være meget stejl. En mere optimal trappe kan opnås med **en grund på 26 cm og stigninger på 18 cm**.

DEN ELEGANTE: TRIN PÅ VINKELBESLAG

Trinene monteret på skjulte stålbeslag, hvilket giver et elegant udtryk.

DEN AVANCEREDE: INDSTEMNING AF TRIN

Trinene lagt ind i udstemning. Jo mere enkel trappen er i sit udtryk, jo mere avanceret konstruktion. Det giver trappen et rent og enkelt udtryk.

SE MERE PÅ **BOLIUS.DK**

SØG PÅ: Indvendige trapper

Nordic Blossom

Ny eventyrlig tapet-kollektion af Helene Blanche, TAPET CAFÈ

Nordic Blossom er en gåtur igennem haven. Kollektionen bringer naturen indenfor med forfinede mønstre i grafiske silhuetter. Eventyrlige klematis, lifflige forårsgrene, sprøde roser, visne blade, blomstrende buketter og smukke fugle i flok. De mange metalliske effekter fanger lyset og fylder designet med fine blank/matte kontraster. Skab din egen natur i rummet med farver, der går fra mørk vinterblå til sart sommerlavendel.

Nordic Blossom fås i din nærmeste Flügger farver forretning.
Vejledende pris kr. 499,- pr. rulle.

www.fiona-walldesign.com

Fiona[®]
wall design

Spørg om indretning

Lotte Raabo Larsen
Arkitekt maa og
kommunikationsdesigner

Har du spørgsmål til Lotte,
mail til:
bedrehjem@bolius.dk

Vi forsøger at besvare så
mange spørgsmål som
muligt.

Romantisk og gammel stil i stuen?

Kære Lotte
Jeg skriver angående min indretning i stuen, for jeg er utilfreds hver dag! Jeg er simpelt hen helt idéløs, når jeg står og kigger ud over stuen. Mit mål er at få en romantisk og lidt gammel stil, kan du hjælpe mig?

Venlig hilsen Tanja

Kære Tanja
Det ser ud til, du har indrettet dig praktisk og funktionelt, men også uden nogen personlige aftryk.

”Romantisk og gammel stil” kan forbindes med noget sjæleligt. Det kan give stor tilfredshed at have elementer i sin bolig, der fortæller en historie og minder om gode oplevelser. Prøv at finde din egen historie

og lad gode minder afspejle sig i din indretning. Måske har du fået nogle smukke gaver fra en ven, eller måske har du fået et unikt arvestykke, der er havnet i kælderen. Hent det frem Det kan give et ægte tilskud til indretningen.

Suppler med møbler af naturmaterialer i rå overflader, der henviser til naturens styrke. Stuen ser lavloftet ud, og en høj trævitrine vil løfte rummet. Køb porcelæn og krystalglas af ældre dato på loppemarkeder, der taler til dig, og lav smukke opstillinger i skabet.

Endevæggen bag sofaen vil jeg male i en dæmpet farve, der kan give det ellers hvide rum karakter.

Venlig hilsen Lotte Raabo Larsen

Vinylen i badet er blevet mat

Kære Lotte
Hvordan vedligeholder jeg vinylbeklædning i brusenichen i mit sommerhus?

Vinylbeklædning er monteret rigtigt af en fagmand for ca. 15 år siden, men er blevet lidt mat og skyr ikke brusevandet længere. Findes der olieprodukter på markedet, der kan anvendes hertil?

Med venlig hilsen Peter Lund

Kære Peter
Du bør altid bruge den rengørings- og vedligeholdelsesvejledning, du har fået udleveret af din gulvleverandør ved montagen. Matteden skyldes sandsynligvis kalk- og sæberester, og her kan en anvist mild kalk-sæbefjerner efterlade vinylens overflade ren og glat uden behov for yderligere polering.

Vinyl i vådrumszonen bør jævnligt efterses af dig som privat boligejer for utætheder i overflade og svejsninger. Har du mistanke om, at der er utætheder, bør du kontakte en GVK- (Gulvbranchens Vådruks Kontrol) godkendt montør, der er kan efterse vinylen og eventuelt vakuumteste svejsningerne.

Er din vinylbeklædning nedslidt, kan du overveje at udskifte vinylen med en ny flisebeklædning, der kan være et godt alternativ til PVC-vinylen i vådrumszonen.

En vinylvæg kan have en levetid på mellem 10-25 år, afhængigt af brug og belastning og om den efterses og vedligeholdes.

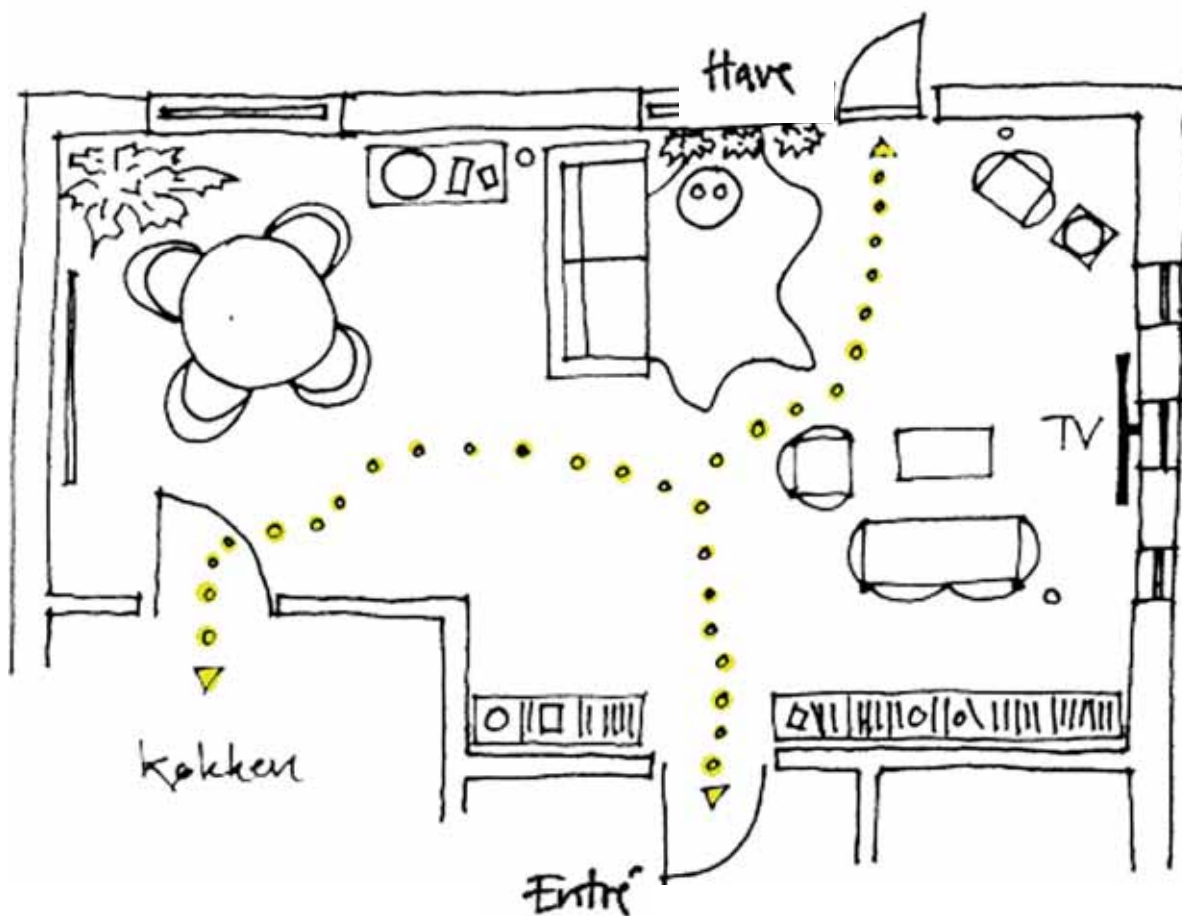
Se mere på gulvbranchen.dk og gulvfakta.dk.

Venlig hilsen Lotte Raabo Larsen

Prøv at finde din egen historie og lad gode minder afspejle sig i din indretning.

LOTTE RAABO LARSEN

Indretning med fladskærm?

Kære Lotte

Har du en god idé til, hvor vores 40" tv-fladskærm kan placeres uden lys-reflekser fra stuens vinduer? Vi ønsker at få en god løsning med placering af spisebord, tv-plads og en samtale- og læseplads. Vi har en Børge Mogensen tremmesofa og stol, vi gerne vil beholde.

Venlig hilsen Hanne Sørensen

Kære Hanne

Jeg vil placere et rundt spisebord med fire stole helt op ad køkkenet i den smalle del af stuen, så der er let adgang til mad, opvask og service.

Hæng et stort maleri på endevæggen, der vil spille flot op til det enkle runde bord.

Tremmesofaen vil jeg stille frit i rummet med ryggen til en væglang bogreol og med tremmestolen ved sin side. Tv'et kan få en fin plads på nordvæggen under de højtsiddende vinduer.

Stil en ekstra sofa ud for det nye vinduesparti ved havnen som runddel mellem spisestue og dagligstue. Lad denne sofa være en helt moderne og blød sofa som kontrast til den mere stringente elegante klassiker.

I vil kunne se tv fra både Børge Mogensen-sættet, fra den nye sofa og sågar fra spisebordet. Når I får flere gæster, kan lænestolen, der er tiltænkt som læseplads i stuens hjørne, rykke hen til selskabet ved en af sofaerne.

Venlig hilsen Lotte Raabo Larsen

**GODT
TÆNK**

KOLDE ØL FRA TERRASSENS DYB

Spar pladsen i køleskabet, stik dine øl i jorden – og nyd en kold øl på terrassen, mens bøfferne bliver grillet.

Af: Bettina Wøhlk Foto: eCool

Forestil dig, at du sidder på terrassen en stille sommeraften. Bøfferne er lagt på grillen, og du trænger til en kælder-kold øl. Lyder det bekendt? Nu behøver du ikke længere at rejse dig og gå ind til køleskabet, men blot række hånden ud og med en enkelt håndbevægelse kommer en afkølet øl op af jorden. Enkelt. Dejligt. Og oven i købet miljøvenligt.

Dåsekøleren hedder "eCool can", og der er plads til 24 dåser. Den består af et rør, som graves en meter lodret ned i jorden og forsynes med et låg formet som en ølkapsel. I røret er der placeret 24 små hylder, der hver har plads til en dåseøl eller -sodavand. Hylderne er forbundet i en paternosterelevator, og med et enkelt greb køres den afkølede dåse op og frem.

Manden bag opfindelsen er Klaus Peter Bak, der er arkitekt. Idéen opstod en stille sommeraften for nogle år siden. Han sad på sin havebænk ved sit hjem i Nykøbing på Mors og nød den varme sommervind, den smukke aftenhimmel og udsigten med en efterhånden håndvarm øl.

"Her burde man have et køleskab!", tænkte han, og idéen til eCool var født.

Der gik fire år før ølkøleren var en realitet.

"Idéen lå i skrivebordsskuffen i en årrække. Det var først i efteråret 2008, da der var en afmatning i byggeriet, at jeg luftede idéen for Anne Mette Bak Nielsen fra Væksthus Nord og deltog i deres opfinderkonkurrence. Ideen kendes fra den klassiske jordkule, hvor Moder Jords stabile temperatur blot én meter under jordoverfalden benyttes til at køle om sommeren og holde frostfrit om vinteren", fortæller Klaus Peter Bak.

Opfinderkonkurrencen sluttede med et opfindertorv på Handel- og Industrimessen i Herning i 2009, og patentansøgningen blev indleveret og firmaet eCool Aps blev stiftet.

"Vi har to lignende produkter på tegnebrættet: et udendørs køleskab/viktualierum og en køler, der er tiltænkt ulande til bl.a. medicin og fødevarer. På grund af den store opmærksomhed, dåsekøleren fik på messen, var det den, vi startede med. Dåsekøleren var den mest enkle af typerne, og at det var den, der kunne skabe kapital til at udvikle de næste modeller", forklarer Klaus Peter Bak.

Klaus Peter Bak er uddannet på Arkitektskolen i Aarhus, 1987. Grundlagde i 1989 tegnestuen Arkitektgruppen Limfjorden sammen med Ole Davidsen og Andreas Ravn. Tegnestuen beskæftiger sig med alt inden for arkitektfaget, fra tilbygninger, ombygninger, nye villaer til ældrecentre, skoler og sportsarena. eCool er en hobbybiks, der dog griber om sig.

Dåsekøleren eCool can kombinerer bæredygtighed og komfort. Kølingen foregår uden brug af strøm, og alle materialer er miljøvenlige og genanvendelige. Priser fra 1.995 kr. Læs mere på ecool.dk

23
SIDER

HAVEN

- / Haver i bevægelse /
- / Kombiner græsser og stauder /
- / Prydgræsser /
- / Fjordhavens græsser /
- / Stolperne skal stå lige /
- / Prægtige pæoner /
- / Havenissen er taget til nåde /
- / Havebrevkassen /

Charlottehaven

På Østerbro i København ligger det moderne boligkompleks Charlottehaven. Bebyggelsen omkranser et meget smukt og særpræget gårdrum, som tegnestuen SLA med Stig L. Andersson i spidsen står bag. Gårdrummet i Charlottehaven består af 15.000 græsser fordelt på mange forskellige græssorter, hvor man finder alt fra kortklippet græsplænegræs og Kæmpe-Star til to meter højt Elefantgræs.

Charlottehaven om sommeren. Sammenlign med det modstående efterårsfoto og læg mærke til, hvor meget udtrykket skifter med årstiderne.

HAVER I BEVÆGELSE

Græsser er frodige og nemme at holde, og så giver de en levende og naturlig have i konstant bevægelse. Få gode råd og inspiration, når vi guider dig gennem græssernes univers i to meget forskellige haver.

Af: Anne Sandager Fotos: Stig L. Andersson og Torben Petersen

Prydgræsser er tidens trend i haven, men populariteten er bare ikke en døgnflue. For selvom græsserne længe har været en overset plante-gruppe i de danske haver, har deres popularitet været støt stigende siden engang i midten af 1980'erne.

"Førhen var græsserne det sorte får. De stod gemt væk i havecentrenes bagerste hjørne, men nu har de en fremtrædende plads på torvet, som er havecentrenes udstillings-plads", fortæller Poul Petersen, gartner og ejer af Overdam Planteskole, der siden 1962 har specialiseret sig i græsser.

Den stigende interesse skyldes, at flere landskabsarkitekter for år tilbage begyndte at få øjnene op for græssernes særlige kvaliteter. Græsserne passer nemlig godt til moderne arkitektur, fordi de er enkle og samtidig effektfulde i deres udtryk. Det har gjort, at almindelige haveejere nu også er begyndt at se det særlige i prydgræsser.

Liv i haven

Prydgræs har en naturlighed og lethed, der kan bløde op på selv det mest bastante bed, og den mindste vind kan få græsserne i bevægelse, hvilket bringer masser af liv til haven.

I Charlottehaven har græsserne to funktioner: at skabe rummelighed og grafik. SLA har arbejdet med rummelighed ud fra græssernes forskellige højder. De har brugt tre grupper græsser, der består af en lav, en mellemhøj og en høj græssort, og på den måde har de inddelt haven i forskellige rum. De har også arbejdet med det grafiske udtryk, hvor de har ønsket at skabe et foranderligt billede henover årstiderne, som kan opleves oppefra lejlighederne. Om efteråret og vinteren er græsserne gyldne og varme, mens de om sommeren står i kølige blå og grønne toner.

▲ Elefantgræsset, *Miscanthus sinensis Malepartus*, skifter farve med årstiderne. Hvor den tidligere på året står helt grøn, har den her fået flotte røde aks, inden den vil stå gylden igennem vintermånederne. Her kan man også se, hvordan der er leget med rummeligheden i samspillet mellem det høje elefantgræs og den lave kurvebregne og det helt almindelige græs.

▲ Her får man en fornemmelse af, hvor meget liv og bevægelse de høje elefantgræsser skaber i haven. I forgrunden kan man se den smukke *Miscanthus sinensis Kleine Silberspinne*, mens den grønne i baggrunden er *Miscanthus sinensis Malepartus*. Midt i mellem er den bløde Mosebunke (*Deschampsia caespitosa*) placeret, og bagerst til højre er det helt almindelige kurvebregner.

➤ Dertil kommer de forskellige farver, som græsserne har igennem de fire årstider. De skyder med nye blade om foråret og står med fuldendt bladform og farve hen over sommeren. Mange tror, at græsserne er pæneste hen på foråret eller om sommeren, men det er faktisk om efteråret, at prydragræsserne rigtigt træder i karakter. Mange får gyldne høstfarver og står med flotte blomsteraks, der gennem efteråret bliver næsten sølvvagtige i farven. De fleste græsser beholder de gyldne blade gennem vinteren, men der er også græsser, der er vinter- eller stedsegrønne. Uanset hvilken farve blade, de har, ser de fantastiske ud, når de står med sne eller rimfrost. Det eneste kedelige tidspunkt i løbet af hele året er faktisk lige efter, at de er klippet ned.

”De brune græsser skal klippes ned om foråret, og det er det eneste kedelige tidspunkt på hele året, men at se dem vokse op igen, er det, der gør græsserne ganske særlige, så foråret er også et meget spændende tidspunkt på året”, siger gartner Poul Petersen.

Kontraster er smukke

Der findes prydragræs til et hvilket som helst formål og hvilken som helst placering i haven. De kan bruges til alt fra bunddække til hække til at pryde i både store og små krukker, så det er kun fantasien, der sætter grænser. Men ifølge Poul Petersen fungerer græsserne rigtig godt i sammenplantning med andre planter, hvilket både kan være stauder,

▲ Haven benyttes flittigt af bebyggelsens beboere. De bløde, kurvede former og at sidde mellem Blåaks (*Sesleria heufleriana*) og Mosebunke (*Deschampsia caespitosa*) må uden tvivl give en oplevelse af at holde fødselsdag ude i naturen.

bundplanter og buske. I et staudebed vil prydragræs både kunne holde bedet oppe om vinteren, fordi græsserne vil stå og have en flot struktur og silhuet på tidspunkter, hvor bedet ellers vil være i dvale, og så vil planternes forskellige blade skabe nogle flotte kontraster.

”Jeg kan også godt lide, at man kan se græssernes lancetformede blade sammen med staudernes, der er mere runde. Kontraster er altid flotte, og det gælder ikke kun farver, men også former”, siger han og fortæller, at han selv arbejder på en ny idé, hvor han laver staudehække, der er høje stauder og høje græsser i baggrunden kombineret med lave stauder og lave græsser i forgrunden.

Klippes ned i marts

Poul Petersen anbefaler også, at man kombinerer prydragræs med løgplanter, der kommer igen år efter år. Det vil give en fantastisk effekt at kombinere enten med prydløg eller

▲ Om vinteren giver græsserne også masser af liv til haven, og det ser smukt ud, når rimfrosten lægger sig på Kongebregner og Kæmpe-Star (*Carex pendula*), som man kan se det forrest i billedet. Helt i forgrunden kan man lige ane Blåaksen (*Sesleria heufleriana*), der stadig står, mens Mosebunken (*Deschampsia caespitosa*) har lagt sig lidt. Helt i baggrunden kan man se, hvordan Elefantgræsset (*Miscanthus sinensis* Malepartus) står flot i sine gyldne farver.

TIP

Monokultur er en sammenhængende plantning, hvor den samme plante gentages. Det skaber ro og karakter til haven. Det kan samle en urolig have og give god kontrast til anden beplantning.

botaniske tulipaner, der blomstrer om foråret, hvor græsserne er klippet ned og er kedelige at se på.

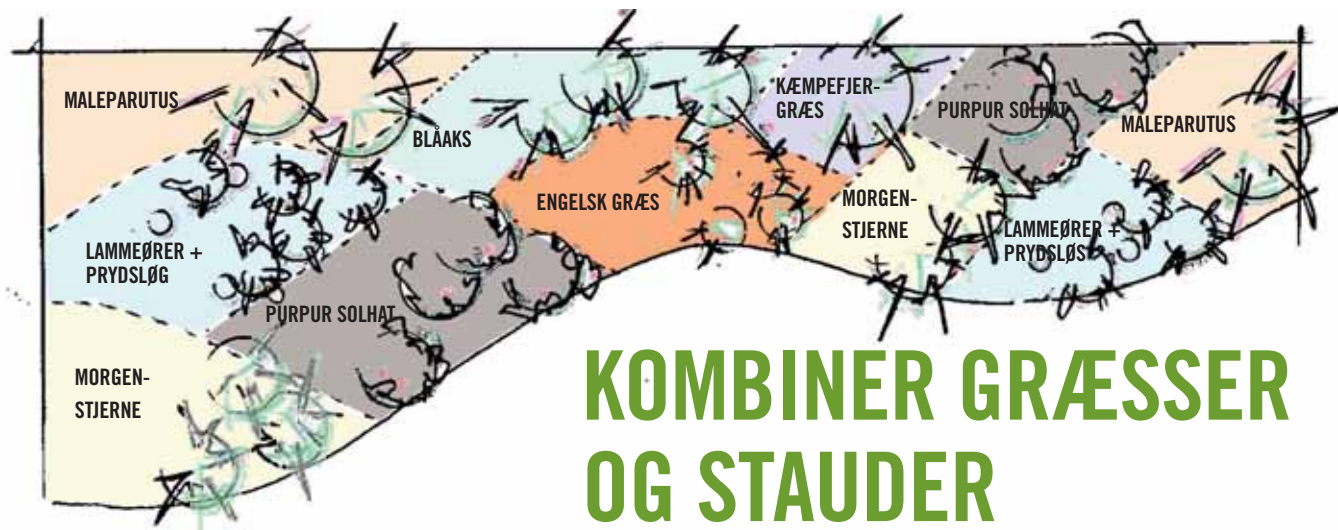
En af de største fordele ved græsser er, at de er utrolig lette at have med at gøre. I marts måned skal de klippes ned, til de er 5-10 cm høje, men derudover kræver de ingen pasning eller pleje.

”Prydragræs er de nemmeste at have med at gøre. De skal bare klippes ned omkring midten af marts, og så kan man vælge at give dem en gang gødning sammen med havens andre planter”, fortæller Poul Petersen og tilføjer, at selv dræbersnegle lader prydragræsserne være i fred.

Placering og pleje

Prydragræs stiller ikke store krav til jordbundsforhold, men det er vigtigt at vælge den rigtige græssort til det rigtige sted i haven, og der findes græsser til selv de mest solrige, fugtige og skyggefulde steder i haven. De eneste tidspunkter, hvor man skal afholde sig fra at plante græsser, er, hvis jorden er frossen eller meget våd, eller der er hedebløge.

Når den rigtige placering er fundet, er det en god idé at fjerne ukrudt og løsne jorden inden plantning. Desuden vandes umiddelbart efter plantning, så der hurtigt kommer gang i rodvæksten, og derefter med mellemrum. Men når rødderne har fået ordentligt fat, vil græsserne passe sig selv.

KOMBINER GRÆSSER OG STAUDER

Af: Kristine Virén

Græsser og stauder er oplagte at kombinere i staudebudet. Ved at kombinere græsser og stauder kan du opnå smukke kontraster i bedet, græssernes opretstående og slanke form giver et fint samspil med staudernes mere tætte og runde form. Udvalget af både græsser og stauder er stort, så hvilke sorter du vælger afhænger af, hvad du særligt lægger vægt på. Her er tre forslag:

- 1. Bed i særlige farver og toner: Vælg stauder med blomster, der underbygger eller giver kontrast til græssernes farver – f.eks. toner i grøn, gul og lime eller pink og bourgogne.**
- 2. Bed, der blomstrer hele sommeren: Vælg både løgplanter og stauder, der blomstrer i løbet af foråret, sommer og sensommer. Græsserne vil i tilgift holde bedet smukt hele vinteren, hvor resten af bedet ligger i dvale.**
- 3. Bed med stor variation i bladernes struktur, former og farver: En stor del af tiden er stauder og løgplanter ikke i blomst, hav derfor også øje for, hvordan staudernes vækst og blade tager sig ud.**

I bedet på skitsen er forsøgt at kombinere alle tre løsninger nævnt ovenfor. Bedets planter – purpursolhat, engelsk græs og prydløg er valgt i pink og bourgogne-farvede toner (blomstring fra midten af maj og sommeren ud), og som supplerer græsserne maleparutus og sesleria heufleraianas røde frøstande. Derimod vil græsserne – særligt morgenstjernens stærke grønne farve give et godt modspil til de bløde og grå lammeører.

Pleje af bedet:

I det tidligere forår skæres visne toppe af både græsser og stauder ned, og allerede i marts vil der skyde små nye skud.

ENGESK GRÆS –
Armeria maritima

Planteafstand 20-25 cm.
Højde 20-30 cm. Trives i halvskygge, men foretrækker godt med sol.

LAMMEØRE –
Stachys byzantina

Planteafstand ca. 40 cm.
Højde 30-40 cm.
Trives i sol.

PURPUR SOLHAT –
Echinacea purpurea

Planteafstand ca. 40 cm.
Højde 60 cm.
Trives i halvskygge, men foretrækker godt med sol.

PRYDLØG –
Allium

Planteafstand 20 cm.
Højde 60-90 cm.
Trives både sol og halvskygge.

BLÅAKS –
Sesleria heufleriana

Planteafstand 50-60 cm.
Højde 30-50 cm.
Trives bedst i halvskygge, men tåler også sol.

KÆMPEFJERGRÆS –
Stipa gigantea

Planteafstand 80-100 cm.
Højde 120-150 cm.
Trives i både halvskygge og sol.

ELEFANTGRÆS –
Maleparatus

Planteafstand 80-100 cm.
Højde 180-200 cm.
Trives i både halvskygge og sol.

MORGENSTJERNE –
Carex grayi

Planteafstand 50 cm.
Højde 50 cm. Trives i både halvskygge og sol.

SE MERE PÅ **BOLIUS.DK**

SØG PÅ: Planlægning af haven

EKSPERTEN ANBEFALER

Gartner Poul Petersen er 2. generation på Overdam Planteskole, som producerer over 65.000 græsser fordelt på 150 sorter. Her er hans ni forslag til havebrug.

MORGENSTJERNE; *Carex grayi*

50 cm høj græs, der tåler både sol og en del skygge. Den har flotte aks, der også er meget velegnet til f.eks. juledekorationer.

BROGETBLADET HAVESANDRØR; *Calamagrostis acutiflora*

En opret græs, der grønnes meget tidligt, og allerede til Sankt Hans er planten fuldt udvokset. Den får først rødlige aks og derefter gyldne.

JAPANSK STAR; *Carex morrowii 'Ice Dance'*

Stedsegrøn græs, der normalt ikke skal klippes ned. God som bunddække og kan evt. plantes sammen med den flotte løvfod, Alchemilla.

LAMPEPUDSERGRÆS; *Pennisetum alopecuroides 'Hameln'*

Meget dekorative aks, der fremkommer i begyndelsen af september, og den står flot hele vinteren.

BLÅAKS; *Sesleria heuffleriana*

Meget hårdfør græs med dekorative sorte aks allerede i slutningen af februar. Flot bladtue med grønne blade med en blålig bladunderside.

KÆMPEFJERGRÆS; *Stipa gigantea*

En fantastisk græs, der får en bladtue på ca. 50 cm, og i juni måned kommer de flotte aks, der hæver sig op til to meters højde.

ELEFANTGRÆS; *Hermann Müssel*

Hermann Müssel bliver 170 cm høj. Den får flotte aks og har en kompakt tue, og så beholder den bladene grønne længere end de andre typer

ELEFANTGRÆS; *Maleparutus*

Maleparutus bliver 180 cm høj, har røde aks, en kompakt tue og en opret vækst.

ELEFANTGRÆS; *München*

München når en højde på 220 cm med aks i en meget speciel farve.

Læs mere på: overdam.dk

Marehalm flankerer den slyngede græssti, der fører ned til vandet.

Havens plantetemaer går igen i krukkerne. Sandrør til venstre og blåaks til højre.

FJORDHAVENS GRÆSSER

Af: Landskabsarkitekt Anne Fischer Stausholm Foto: Christina Hauschildt

Haven skulle være nem, flot hele året, ikke skygge for udsigten og i øvrigt passe til huset og det omgivende landskab. Sådan lød ejernes krav, og løsningen var udstrakt brug af græsser.

Med overtagelsen af den forrige generations ejendom og efter et stort byggeprojekt har ejerne fået den smukkeste villa med udsigt over fjordlandskabet, hjulpet på vej af arkitekt og landskabsarkitekt. Idegrundlaget for den nye have var, at husets placering tæt ved kystlinien skulle tilgodeses videst muligt. En fri udsigt fra husets vinduer og et plantevalg,

Der er blåaks i krukken i forgrunden.

GRÆSSER OG STAUDER TIL STRANDBEDET:

Græsser: sølvaks, hjertegræs, hvidstribet sandrørhvene, staudehirse, brun star.

Stauder: gul snerre, almindelig røllike, engelsk græs, mandstro, storkenæb, torskemund, merioan, slangeurt, småblomstret salvie, dusskabiose, aksærenpris.

Høstanemone, Honorine Jobert.

der passer til fjordlandskabet. Samtidig skulle haven også præsentere sig hele året og være nem at vedligeholde.

Plantesammensætningen tog udgangspunkt i at være enkel, nærmest skulpturel og i at fremhæve husets stramme arkitektoniske linjer. Men også hensynet til det barske miljø langs vandet havde indflydelse på, hvilke planter der kunne anvendes. Enkelte planter blev bevaret for at give haven karakter fra starten, og så også fordi farmors planter vidnede om dejlige have-timer med flere generationer for år tilbage. Der blev i stor udstrækning anvendt monokulturer dvs. samme plantetype gentaget i en større sammenhængende plantning. Det passede fint til huset og stedet. Haven er meget grønt i grønt, hvor bladernes form og farve har været en lige så vigtig faktor som blomsterfarver. På sin vis virker haven meget maskulin i sit udtryk, som den spiller op til fjorden og husets markante karakter.

Storm ødelagde planter

Strandbedet er på 75 m² og ligger i yderste række til fjorden. Det blev tilplantet fortrinsvis med græsser iblandet enkelte blomstrende stauder. Græsserne blev sat i større partier med samme sort i hver gruppe. Der blev udvalgt 3-4 græssorter som gennemgående. Resten af græsser og stauder blev plantet i mindre antal. Spinkle stauder som engelsk græs og gul snerre blev der plantet flere af end f.eks. de voldsomme mandstro. Sidstnævnte skulle ses som spot i bedet. På den måde blev der

Et trædæk langs hele facaden mod fjorden indbyder til ophold.

En voldsom vinterstorm betød, at mange græsser og stauder gik til grunde. I stedet valgte ejerne at plante den stærke marehalm.

HAVEN ER MEGET GRØNT I GRØNT,
HVOR BLADENES FORM OG FARVE HAR VÆRET
EN LIGE SÅ VIGTIG FAKTOR SOM BLOMSTERFARVER.

skabt en balance. Klitroser i grupper og som enkeltstående planter skabte mere fylde i bedet.

Den første vinter bød på meget voldsom storm, der resulterede i høj vandstand i fjorden. I den forbindelse forsvandt mange af de dejlige stauder og græsser i bedet langs terrassen. Havde de bare haft en sæson til at etablere et bedre rodnet, havde skaden ikke været så stor. Nu valgte ejerne i stedet at tilplante med den stærke marehalm. Enkelte planter som gul snerre og engelsk græs ses dog heldigvis stadig.

I dag er haven groet pænt tæt, og ejerne er meget tilfredse. Især de mange muligheder for ophold i haven, som er en simpel nødvendighed, når blæsten er voldsom, men solen samtidig skinner. Og den ro, som græstæppet i baghaven giver som kontrast til fjorden, er fantastisk, men også voldsom. Helt vidunderligt er det at kunne følge naturen så tæt hele året.

Haven er enkel men rummer alligevel mange fine detaljer, der passer til udtrykket.

Plantetemaerne går igen i krukkerne. Her blåaks.

TIP

Du kan også plante græs og stenuerter på taget, hvis det er fladt eller næsten fladt. Det ser smukt ud, opsamler regnvand, isolerer og forlænger tagets levetid.

Til landsiden ligger haven trygt gemt på bagsiden af huset. Herfra er der en vidunderlig udsigt over vandet henover husets tag, der heldigvis er fladt.

Når du laver nyt plankeværk, er det afgørende, at stolperne står helt lige – ellers bliver hele plankeværket skævt.

STOLPERNE SKAL STÅ LIGE

Af: Casper Kjerumbaard Foto: Torben Klint

Det kan være svært at få stolperne til at stå lige, når du bygger et plankeværk. Løsningen er at sætte støttepinde på dem, mens betonen i jorden hælder.

Brug et pælebor, når du graver ud til stolperne. Det sørger for et godt og rundt hul, der passer perfekt til et stykke 4/4" eller 3/3" tømmer, som typisk er den størrelse stolpe, man bruger til plankeværk.

Du bør grave stolperne ned til frostfri dybde, 90 cm. Sørg for, de kommer helt i bund.

Når hullet er gravet, og betonen er hældt i, sætter du stolperne ned og retter til med vaterpas, så de står 100 procent lodret. Herefter tager du dine to støttebrædder og monterer et på hver side af stolpen. Disse to 'skråbånd', som skal placeres skråt fra stolpen og ned til jorden, vil nu fungere som stabilisatorer og sørge for, at stolperne også står i lod, efter betonen er hærdet.

SÅDAN GØR DU:

1

Hold et loddebræt på stolpen, så den kommer til at stå lige. Spænd det evt. fast med en lille skruetvinge, så du har begge hænder fri til at arbejde med.

2

Hvis du på forhånd skrue en skrue et lille stykke ind i skråbåndet, er det meget nemmere, når du skal til at skrue det fast på stolpen.

3

Sørg for, at stolpen står helt i lod, inden du monterer skruen.

4

Husk at flytte loddebrættet over på den anden side af stolpen, så du også her kan tjekke "loddet", når du monterer det andet og sidste skråbånd.

5

Når du har monteret det andet skråbånd, er du færdig, og stolperne står nu fast og bliver ikke skæve, mens de hælder i jorden.

6

Tjek loddet en sidste gang på begge sider, inden du går videre til de næste stolper.

En imponerende gruppe af 'Bowl of Beauty'. Bemærk, at pæonerne står selv. Det skyldes, at de enkle blomster ikke er så tunge som de dobbelte.

PRÆGTIGE PÆONER

Havemanden Claus Dalby elsker pæoner, fordi de tilfører haven magi og rigdom. Her fortæller han om plantning og pleje og om, hvilke planter pæoner kan stå sammen med.

H

vad er det, der gør pæoner så populære? Først og fremmest er det blomstens romantiske og nostalgiske udseende, dernæst duften og sidst, men ikke mindst flygtigheden. Det er jo sådan, at den enkelte blomst sjældent holder mere end en uges tid. Derefter falder kronbladene.

Glæden er dog noget længere, for jeg begynder allerede at længes i det tidlige forår, når silkepæonernes kobberbrune skud vokser frem af jorden som et smukt akkompagnement til alle de skønne forårsvækster. Dag for dag går det hurtigt. Snart begynder bladene at dannes i toppen, mens planten gradvist skifter farve til grøn. Nu varer det ikke længe, før man kan konstatere, om stænglen er 'gravid'. Altså om den vil komme til at blomstre.

Hver morgen, når jeg går min haverunde, presser jeg forsigtigt på det øverste af stænglerne med tommel- og pegefingern for at mærke, om der er ansat knopper. Allerede fra knopperne er så store som knappenålshoveder, kan jeg mærke dem og begynde at glæde mig til den fortryllende blomst, der i disse dage folder sig ud og bibringer haven den magi og rigdom, jeg venter på og drømmer om gennem hele den mørke tid.

- 1) 'Bowl of Beauty'
- 2) 'Honey Gold'
- 3) 'Honey Gold'
- 4) 'Etched salmon'
- 5) 'Magenta Moon'
- 6) 'Magenta Glow'
- 7) 'Duchesse de Nemours'
- 8) 'Buckeye Belle'

Det er med pæoner som med roser, at man ofte ser dem plantet uden vækster omkring, og det vil jeg rigtig gerne være med til at ændre. For mig handler det om at plante roser/pæoner i staudebedet frem for at plante stauder i rosen-/pæonbedet.

Til alt held har pæoner helt fra begyndelsen let ved at klare sig i staudebedet, idet de skyder som noget af det første. Allerede i begyndelsen af april render de rødlige skud i vejret, og dag for dag kan man se, hvordan de tager til i højde. Pæoner er stærke planter, og især når de i løbet af et par år har fået godt fat, er de næsten ikke til at tage livet af. Naturligvis skal pæonen ikke fuldstændig overgros af omkringstående planter de første år. Har man det for øje, er det slet ikke svært at dyrke pæoner i et blandet staudebed.

Selskabsplanter

Vigtigt er det at tænke på, at de planter, man sætter sammen med pæonerne, skal være solelskende ligesom dem. Her vil det være på sin plads at fortælle om nogle af de planter, som er samtidige med pæonerne, og som også springer ud i første halvdel af juni. Her er både lupin og digitalis oplagte, fordi man

i sammensætningen af et staudebed ikke kun skal tænke i farver, men også i former. Og her er planter med vertikal blomstring – f.eks. lupiner, digitalis, ridersporer og kongelys – et hit. De rager op i bedene og danner en flot kontrast til de øvrige planter. Andre juniblofstrende stauder, der matcher pæonerne, er akeleje, knopurt, storkenæb, iris og natviol. Uanset hvad man planter, vil det næsten med garanti være pæonerne, der i deres blomstringsperiode tiltrækker sig al opmærksomhed. Man ligefrem drages mod dem. Men de omkringstående planter er vigtige som statister for de smukke primadonnaer.

PLANTNING

Begynd med at grave et hul på størrelse med en gulvspand. Når hullet skal være så stort, er det for at sikre, at jorden omkring knolden er løs og porøs. Fyld cirka 10-15 centimeter småsten eller meget groft sand i bunden af hullet for at undgå, at planten kommer til at stå fugtigt. Bland derefter evt. den opgravede jord med sand, kalk og evt. kompost som beskrevet i det foregående.

Plant pæonen i samme dybde, som den står i potten. Dette er meget vigtigt! Planter der dybere, vil det resultere i manglende blomstring. Hvis det ikke er en pottet plante, men en knold, man planter, skal den kun dækkes med to-tre centimeter jord.

GØDNING

Ligesom de fleste andre planter skal pæoner have næring for at præstere det ypperste – første gang i det tidlige forår, når skuddene er omkring 5 cm høje, evt. sammen med lidt granuleret kalk. Naturgødning – velomsat dyregødning eller kompost – lægges i et tyndt lag et par centimeter fra skuddene. Fordelen ved naturgødning er, at planterne optager næringsstofferne i den takt, de har brug for dem.

Bruges der kunstgødning, er det vigtigt, at den ikke er for kvælstofholdig. Så producerer planterne løv på bekostning af blomsterne. En god allroundgødning er NPK 12-5-15. Den kan bruges til det meste, også til pæoner. Suppler evt. med kalk.

Efter afblomstring skal pæonerne gødes igen. Dette er vigtigt, fordi knolden under jorden allerede nu begynder at samle kræfter og sætte skud til næste års vækst.

NEDKLIPNING

Det er god latin, at man skal vente med at klippe stauder ned til om foråret, fordi stængler og løv er med til at beskytte. Men når det gælder pæoner, er det vigtigt at fjerne det nedvisnede løv allerede i efteråret, fordi det kan være smittebærer for svampesygdomme.

I det tidlige forår kan man glæde sig over de spæde skud. Det er vigtigt, at pæonen plantes i samme dybde som i potten.

TIP
 Det bedste er at plante om efteråret, fordi knoldene når at få små fine hvide sugerødder, inden de skal til at bruge kræfter på at sende stængler i vejret. Der kan også plantes om foråret; det er bare ikke så optimalt.

CLAUS DALBY

Claus Dalbys havekarriere begyndte ved et tilfælde i 1995. Siden har han skrevet en række bøger om haver, krukker, drivhuse, farveafstemte bede etc. Har medvirket i en række tv-udsendelser – senest 'Drømmehaver' på DR1. Skriver dagligt nyt om planter og haver på clausdalby.dk. I sin nyeste bog 'Bonderoser og pæoner' fortæller Claus Dalby om nogle af havens mest populære planter.

Løft blikket og
sæt en ny Trend!

Plannja Trend er et letmonteret tag som giver dit hus et ekstra løft. Plannja Trend har en speciel kliklås, så her får du et tag uden synlige skruer. Plannja Trend findes i fem farver i den slidstærke belægning Plannja Hard Coat.

Opdater dit tag med [Plannja.dk](https://www.plannja.dk)

HAVENISSEN taget til nåde

Havenissen har på få år bevæget sig fra at være et hadeobjekt til at være en trendsætter i danskernes haver. Årsagen er Viasats havenisser.

Siden Viasat-havenisserne dukkede op i tv-reklamerne, har havenisserne fået et sandt comeback. Det begyndte i sommeren 2009, da Bilka og havecentre landet over meldte udsolgt, selv om nisserne kostede ca. 450 kr.

Populariteten var så stor, at mange øjnede en god fortjeneste ved at sælge kopier af Viasat-nisserne. Den store efterspørgsel har skabt strid mellem havenisseproducenter og komikerparret Rune Tolstrup og Esben Pretzmann, som lægger stemmer og ansigter til nisserne. Striden står om royalties af salget, som stadig boomer.

Men havenisserne er ikke bare populære. De er rykket helt op i samfundets overklasse og er blevet et must-have i den trendsættende elite. Det skete, da den verdensberømte designer Philippe Starck i 2009 lancerede et stuebord, hvor havenisser holder bordpladen. Pris 1.750 kr.

Heidi Winther Christensen har forsket i havenissens rejse fra kitsch til camp.

"Med Philippe Starcks design har havenissen fået en helt ny og særlig status i samfundet. Når en genstand på denne måde opnår særstatus i samfundets øverste lag, er der ikke længere tale om kitsch eller kult, men om camp", forklarer cand. soc. Heidi Winther Christensen. Hun beskriver camp som den gode stil, hvor æstetik og ironi vægtes højt, og hvor nydelse af en genstand er i fokus.

"En trendsætter kan slippe af sted med at købe en billig havenisse i Bauhaus, fordi han allerede har en særlig status. Og som almindelig forbruger kan man tilsvarende købe sig til status ved et Philippe Starck-gnome-bord", forklarer Heidi Winther Christensen, som til daglig forsker i, hvordan vi udtrykker vores identitet gennem vores indretning.

Den berømte designer Philippe Starck har ført havenissen op i øverste samfundslag med dette havenissebord, som også bruges som taburet.

På sin hjemmeside beskriver Dorte sin kærlighed til nisser og trolde, som hun ser som vores tid svar på det overnaturlige.

Dorte elsker sine nisser

Dorte Dam Jensens brødre er flove over hendes havenisser. Men det ansporer hende kun til at skaffe flere.

I traditionel forstand finder vi havenisser med haveredskaber i hænderne rundt i de danske haver side om side med miniatuermøller, frøer og storke. Her er der hverken tale om kult eller kitsch, men om vaskeægte havenissekærlighed.

Foran Dorte Dam Jensens rækkehus i Haderslev står tyve fine havenisser og knejser i vinden. Den første kom til for ti år siden, hvor Dorte ønskede nisseliv hele året rundt. Hun køber havenisser på nettet og på ture til Tyskland og Holland.

”Jeg er sådan set altid på jagt, og falder jeg over én, jeg

synes er særlig køn og sjov, kommer den med hjem. Jeg kan ikke undvære mine havenisser og skiller mig aldrig af med dem”, fortæller Dorte Dam Jensen.

Hun må ofte forsvare sin kærlighed til havenisserne overfor omverdenen og specielt overfor sine brødre, som absolut ikke deler hendes havenissekærlighed.

”Mine brødre er flove over mine havenisser. Men jo mere de brokker sig, desto flere får jeg lyst til at købe. Og kan jeg provokere omverdenen en lille smule på samme tid, er det bare fint”, udtaler Dorte Dam Jensen.

Nissehaderne

Havenissen er ikke kun elsket. Der findes et hav af modstandere, som samles på Facebook-sider som: "Os der hader havenisser og deres måde at stirre på!".

Socialpsykolog John Aasted Halse forklarer, at alle individer har brug for fællesskab for ikke at føle sig ensomme.

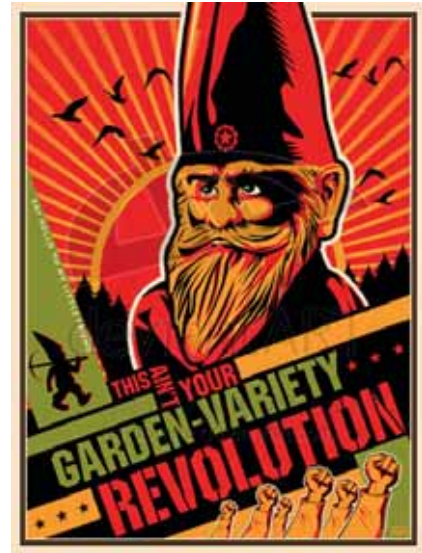
"I gamle dage kunne vi samles om Gud, kongen, fædrelandet og Grundtvigs salmer. Med globaliseringen udvandede disse værdier lige så stille, og vi får behov for at samles om nye værdier. Det kan være fodboldklubber eller at hade havenisser. Og når der er to fronter i en kamp, som her med fortalere og modstandere, forstærkes fællesskabet yderligere, som når Brøndby møder FCK", forklarer John Aasted Halse.

Hadet til havenisserne handler ifølge John Aasted Halse også om en almen socialpsykologisk mekanisme i jagten på anerkendelse.

"Som mennesker higer vi konstant efter at bekræfte vores identitet. Igennem foragt for andres havenisser bekræfter vi os selv og hinanden i, at vi har bedre stil", forklarer John Aasted Halse.

Danskerne elsker de to sjove havenisser, og Viasat-nissernes Facebook-gruppe runder da også snart 227.000 medlemmer.

En særlig fanatisk gruppe af havenisse-venner arbejder verden rundt for at befri havenisserne i "Havenissernes Befrielsesfront". Grupperne mødes, stjæler havenisser og "sætter dem fri" i naturen. Havenissen er uskyldig, kan ikke forsvare sig og bør leve sit liv som fri nisse, så fronten betragter det som en pligt at hjælpe dem til frihed.

"Som mennesker higer vi konstant efter at bekræfte vores identitet. Igennem foragt for andres havenisser bekræfter vi os selv og hinanden i, at vi har bedre stil"

SOCIALPSYKOLOG JOHN HALSE

Havenissens historie:

Havenissen er oprindelig tysk og stammer fra 1800-tallet. Havenisseforskere diskuterer i dag, om de første havenisser sås i Thüringen i Tyskland eller i Pommern, i Szczecin, som i dag ligger i Polen. Havenissen ansås med en vis æstetik og blev anbragt i en nabos have som et udtryk for, at man godt lige måtte stramme lidt op med pasningen af haven. Den blev anbragt for at hjælpe med lugningen om natten. De blev oprindeligt fremstillet i ler og malet i alskens farver og bliver i dag produceret i en frostsikker blanding af plastic og glasfiber.

Havenisser findes også med forskellige legemsdele strittende frem.

En lille nisse rejste ...

At havenisser er eftertragtede, viser denne lille historie fra England, hvor havenissen Murphy - hvis han kunne tale - kunne fortælle om en fantastisk rejse jorden rundt til 12 forskellige lande og tre kontinenter. Men han siger ikke et ord. Det gør det fotoalbum til gengæld, som rejsefællerne afleverede sammen med havenissen efter at have rejst rundt med ham i 11 måneder.

Det hele startede, da havenissen Murphy forsvandt fra sin faste plads i ægteparret Eve and Derrick Stuart-Kelso's have Gloucester i England. De var kede af at miste et kært arvestykke og regnede ikke med at se ham igen. Glæden var derfor stor, da han en morgen stod på deres dørtrin – sammen med en pakke. Inde i pakken var et fotoalbum med 48 billeder af havenissens jordomrejse, inklusive en lille note om, at han var rejst, fordi han havde fået 'kløe i fødderne'. Billederne viste Murphy i forskellige situationer: på kælke ned ad en bjergside, stående i en hajs mund, kørende på motorcykel osv. Det eneste billede af hans rejsekammerater forestillede en gruppe unge mænd, stående storgrinende bag Murphy.

Familien Stuart-Kelso synes hele historien er meget mærkelig, men medgiver, at de sjældent har grint så meget, som da de så fotoalbummet igennem.

Nu har Murphy fået tilfredsstillet sin udlængsel og står igen i blomsterbedet, denne gang dog i baghaven.

Eve Stuart-Kelso genforenet med sin elskede og berejste havenisse Murphy.

DÆMP STØJEN ...

og hør stilheden med et NoiStop® støjhegn

NoiStop® Green

NoiStop® Wood

Spørg om haven

Stig Lauritsen
Havedesigner og
bygningsarkitekt.
Forpagter Paradehuset;
orangeri og tegnestue
på Gisselfeld Kloster.

Har du spørgsmål til Stig,
mail til:
bedrehjem@bolius.dk

Vi forsøger at besvare
så mange spørgsmål
som muligt

Stigs tanker

Ferien står for døren, og drømmen om de lange, lyse nætter fyldt med eventyr kan hurtigt få én til at glemme den lange, kolde vinter. Min ferie i år skal bruges til at besøge mange af de skønne herregårdshaver, som i de sidste par år har undergået en gennemgribende forvandling. Takket være forskellige bondes er det nu muligt at få lov at vandre på nyanlagte grusstier i fine renaissancehaver, at krydse broer i romantiske anlæg samt at drikke te i nyrestaurerede lysthuse. Alle haverne er private, men jeg ved, at ejerne gerne vil have besøg her til sommer – også af dig!

På min tur vil jeg prøve at fange havens sjæl og stjæle gode idéer – ikke med kamera, men derimod med mit akvarelsæt. Tænk, at sidde en hel dag i skyggen af et bøgetræ, høre fuglene kvitre og mærke varmen, mens penslen forvandler det hvide papir til små kunstværker.

Rigtig god sommer!

Sommerens haveudstilling

11. juni – 25. september:
Temaudstilling om Ingrid –
Sofiero Slot, Helsingborg

5.-10. juli:
Hamton Court Palace Flower
Show, England

19.-21. august:
Garden Living Fair.
Frederiksborg Slotshave,
Hillerød

17.-20. august:
Blomsterfestival 2011, Odense

20.-28. august:
Havefestival 2011
– Åbne Haver, Haveselskabet.
Hele landet

Haven i flere plan

Kære Stig

Min mand og jeg er lige flyttet ind i vores drømmehus. Desværre har ingen tænkt på haven, så nu står vi med en "bar mark" – en kæmpe skrånende græsplæne. Vi ønsker, den opdeles i brugbare niveauer, så jeg kan forstille mig, at der både skal laves støttemure og trapper. Kan du vejlede os eller skal vi kontakte en arkitekt?

En elegant måde at takle niveauspring i en have – "Bradstone" i skifergrå giver haven et lidt gammeldags udseende.

Kærlig hilsen fru Marianne Pedersen, Glumsø

Kære Marianne Pedersen,

Du står i den fantastiske situation, hvor du kommer til at sætte dit eget personlige præg på en helt ny have! At starte fra bar bund med en have og især en have i flere niveauer vil jeg helt sikkert rådgive dig til at alliere dig med

Havetips:

- *Beskær forårsblomstrende buske. Når Japansk Kvæde, Forsytia, Kejserbusk og Syrenen er afblomstret, er det tid til sommerklip*
- *Vand nyplantede træer og buske regelmæssigt*
- *Roserne gødes i starten af juni og i slutningen af juli for sidste gang*

Blodbøgen skaber dybde og rum med sin solide kontrastfarve.

Magiske planter

Kære Stig

Jeg kaldes for "Heksen", fordi jeg har så mange skøre ting i mit hus, men i min have derimod er der alt for almindeligt. Kan du hjælpe med lidt spænding og magi? Gerne nogle træer eller buske, der ikke er helt som de andres!

Venlig hilsen "Heksen" Søs

Kære Søs

Jeg er opvokset med en bedstemor, som også var "Heks", så jeg tror, jeg ved, hvad du mener med, at haven skal være spændende og mystisk! Planterne skal have usædvanlige farver, blomster eller blade. De skal være plantet tæt, så de danner mange lag, der giver anledning til en mystisk stemning, hvor oplevelserne er i højsædet. Rødløvede vækster giver haven en dybde og er med til at forstærke kontrasterne og skabe baggrund. Vi bruger den meget fortryllende Cotinus coggygria 'Royal Purple' – Parykbusk med det fantastiske blomsterslør, den tiltalende Sambucus nigra 'Black Beauty' – Rødbladede Hyld med dens usædvanlige, rosafarvede blomsterskærme og naturligvis Corylus avellana 'Red Majestic' – Rød Troldhassel med sine krogede grene, der desuden pynter vinterhaven.

Gode stemningskabende kontrastplanter er den gule Humle, Humulus lupulus 'Aureus', som kan kravle mod himlen, op ad stativer og pergolaer og den almindelige benved – Euonymus europaeus – med dens flotte efterårsfarver og frugter.

Venlig hilsen Stig Lauritsen

en landskabsarkitekt eller en havedesigner. Niveauspring i en have kan give en spændende kompleksitet og være med til at danne enestående have-rum. Der findes mange muligheder mht. materialer og løsninger, som kan optage niveauspring. En fagkyndig konsulent vil kunne hjælpe med at finde de rigtige løsninger, som passer til arkitekturen, omgivelserne og til jeres behov. Et besøg i forskellige udstillingshaver som f.eks. Haveselskabets have på Frederiksberg eller Byggecentrums haver i Middelfart viser en bred vifte af materiale muligheder – herunder trapper, støttemure og en masse belægningsforslag til terrasser, man kan røre ved ... også med bare tæer!

Venlig hilsen Stig Lauritsen

Den mørke takshæk giver en rolig, mørk baggrund til parykbuskens fortryllende blomsterflor, når den fanger eftermiddagssolen.

Ideen var, at det nye køkken skulle se autentisk ud, så ejerne fandt matchende gamle køkkenelementer på internettet. "Vi synes det var sjovt, at man for få penge kunne etablere et funktionelt køkken ved at bygge videre på det gamle", fortæller parret.

Parret valgte at beholde de gamle hvide fliser med sjæl og patina. De to små orange Pantonpendler er nye og fra Unique Copenhagen.

Familien Buchard valgte at beholde køkkenet i deres nye 60'er parcelhus. Men da de udvidede køkkenarealet, manglede de køkkenelementer i samme, gamle stil.

**8 SIDER
BYG MED
GENBRUG**

GENBRUGSKØKKENET

Den største udfordring var at få etableret et stort lyst køkken, med plads til både at spise og arbejde. Parret slog væggene ned mellem det oprindelige køkken, en lille fordelingsgang og et værelse, så de fik et rum på næsten 25 kvadratmeter med vinduer både mod øst og mod vest.

"Det var ikke fordi vi ønskede at ændre stilen i huset, som jo er fin og helt tidstypisk, problemet var - som man så ofte ser i parcelhuse fra denne periode, at køkkenet var for småt, for mørkt og gemt helt af vejen i et hjørne afskåret fra resten af huset. Det ønskede vi at ændre", siger Brian Buchard.

Udover den gængse istandsættelse af vægge, gulve og lofter, som er helt forventelig når man køber et dødsbo, lå den største udfordring for familien i at få etableret et stort lyst køkken med plads til både at spise og arbejde. Parret slog væggene ned mellem det oprindelige køkken, en lille fordelingsgang og et værelse, så de fik et rum på 25 kvadratmeter med vinduer både mod øst og mod vest.

"Vi valgte at bygge videre på husets oprindelige køkken og fandt ved et tilfælde et ægtepar i Gentofte, der tilbød, at jeg kunne hente deres gamle køkken, som var identisk med vores, kvit og frit, blot jeg selv pillede det ned. Så jeg tog af sted sammen med en ven og min svoger, med lidt værktøj og en god portion gå-på-mod".

Sektionen til højre er et gammelt køkken fra et hus i Gentofte, som parret måtte få, hvis de selv kom og fjernede det. Køkkensektionen til venstre er forlænget med to af underskabene derfra. Igennem gangen ligger husets badeværelse til venstre, forældresovværelse overfor og for enden af gangen stuen.

Brian Buchard har installeret trådløst netværk og er online med sin computer på arbejdet via en server - så en del af arbejdet kan foretages hjemmefra. Det samme gælder for video og lyd, der også kan sendes trådløst.

Gør som familien Buchard:

Har du svært ved at få lagt stilen i din egen boligindretning, så er det altid en god idé at kigge på dit hjemms arkitektoniske genre og tidsperiode. Har du et hus fra 60'erne, kan du med sindsro vælge møbler, kunst, design og farver fra samme tidsperiode. Udvælg eventuelt et par designere fra perioden, du synes om, og gå så målrettet efter ting, de har skabt. I hjemmet her er det Verner Panton, Arne Jacobsen og Bruno Mathsson, der dominerer. Butikken Quiriosa i Valby (www.quiriosa.dk) har et stort udvalg af retrointeriør.

I dag er Gentofte-køkkenet smeltet sammen med de oprindelige elementer i det nye køkkenalrum i Rødovre. Man skal vide det for ikke at tro, de har hængt her altid. Elegant har parret integreret både køleskab og opvaskemaskine bag skabslåger, ligesom Brian Buchard selv har indbygget en ny ovn i den gamle forramme og lagt kogepladen ned i en ny bordplade af acajoutræ. På væggen ved vasken og kogepladen er de oprindelige hvide fliser bevaret. Flere af dem er revnet, men det er kun med til at give rummet patina.

Laila Buchardt har fuldstændt er stilen med orange Pantonpendler over køkkenbordet, en hidsig grøn farve på en enkelt væg, et gammelt Danmarkskort modsat og en blanding af stole omkring spisebordet. Over bordet hænger to lamper af Verner Panton og Arne Jacobsen. En befriende forfriskende leg med retrofarver og – design, som i øvrigt går igen i hele huset.

GENBRUG FORDI:

GAMLE MATERIALER SMELTER SAMMEN MED DET EKSISTERENDE, SÅ HUSET FÅR ET ENSARTET UDSEENDE, NÅR DU REPARERER ELLER BYGGER TIL.

DU KAN FÅ FINGRE I NOGLE BYGGEMATERIALER AF EN FANTASTISK GOD KVALITET TIL EN MEGET FORNUFTIG PRIS. DET ER ISÆR MATERIALER FRA FØR 1950'ERNE, DET KAN BETALE SIG AT GÅ PÅ JAGT EFTER.

DER ER GRØN LOGIK I AT GENBRUGE TING, FREM FOR BLOT AT KØBE NYT. DU SPARER CO2, UNDGÅR ROVDRIFT PÅ KLODENS SPARSOMME RESSOURCER OG SKÅNER MILJØET FOR UNØDIGT AFFALD.

MATERIALERNE HAR PATINA OG ER FYLDT MED HISTORIE, SOM STANDARDVARERNE I BYGGEMARKEDET IKKE HAR OG HELLER ALDRIG FÅR. DU BEVARER SMUKKE BYGNINGSDETALJER OG HÅNDVÆRKSMESSIG KVALITET.

BYG MED BRUGT

Der er et voksende marked for brugte byggematerialer, men der er mange faldgruber. Lyt til eksperterne, før du lægger vejen forbi et genbrugsbyggermarked.

ARKITEKTEN: Skal passe til huset

Jeg går ind for kritisk genbrug, dvs. at man forsøger at bevare så mange af husets originale materialer og detaljer som muligt. Jeg ville aldrig bruge genbrugsmaterialer i mit fredede hus, hvis de ikke passede præcist til stil og sted. Men jeg kan se en fordel, hvis man f.eks. skal bygge et skur eller prøve at genoprette stilen i et ødelagt hus. Men folk begår ofte den fejl, at de forsøger at løfte deres hus til noget finere end det, det er. De sætter alt for pompøse døre i facaden eller lægger sortglaserede tegl på taget. Jeg plejer at sige, at man skal ombygge og renovere med stilfuld stilfærdighed. Når man skifter et vindue eller en dør, er det ikke kun størrelsen, der skal passe, men også stilen. Man kan forsøge at finde ud af, hvordan huset har set ud ved at studere gamle tegninger og billeder eller kigge på de bedst bevarede, lignende huse i nabolaget.

SØREN VADSTRUP, arkitekt hos Center for Bygningsbevaring og forfatter til flere bøger om gamle huse.

FORSKEREN: Ikke mere ægte, bare fordi det er gammelt

At bygge med historiske materialer er ingen garanti for et mere korrekt eller mindre forlorent resultat. Man kan ikke bevare den danske bygningskultur blot ved at genbruge gamle byggematerialer. Originalitet og ægthed er ikke kun bundet til et materiale eller en bygningsdetalje. Det er i lige så høj grad bundet til en proces, en håndværkstradition og et sted. Noget der godt kan genere mig, er når genbrugstrenden bliver til feinsmeckeri. Der er opstået en materialefetichisme, hvor folk tænker, at alt hvad der er gammelt, også er ægte. Tingene bliver typisk solgt med historier om, hvor det har siddet, men det knytter sig ikke til det nye sted. Det bliver mere en æstetisk gimmick. Folk køber en identitet med disse produkter. Det er lidt det samme fænomen, som når folk køber sydesalt fra Læsø og mælk i kartoner med historier om malkekøerne. Det skal ikke være med hovedet under armen, at vi bevarer.

RIKKE STENBRO, mag. art i kunsthistorie og ph.d. i arkitekturbevaring.

GENBRUG GØR IKKE DIT BYGGEPROJEKT MERE AUTENTISK. HVIS DU BRUGER DET FORKERT RISIKERER DU AT SKABE ARKITEKTONISK KITSCH.

PAS PÅ:

DET ER IKKE ALTID BILLIGERE AT BYGGE MED BRUGT. SELVOM F.EKS. GAMLE VINDUER KAN FÅS FOR EN SLIK, SKAL DU LÆGGE UDGIFTERNE TIL RENOVERING OG EN EVENTUEL FORSATSLØSNING OVENI.

HISTORISKE BYGGEMATERIALER STILLER STØRRE KRAV TIL DIN ELLER HÅNDVÆRKERENS VIDEN OM FORTIDENS HÅNDVÆRKS METODER. ISÆR NÅR DU KØBER GAMLE VINDUER, HVOR NÆNSOM I STANDSÆTTELSE OG KORREKT VEDLIGEHOLDELSE ER VIGTIG, HVIS DU VIL BEVARE VINDUETS KVALITETER.

BRUGTE BYGGEMATERIALER KAN INDEHOLDE SUNDHEDS- OG MILJØSKADELIGE STOFFER, SOM HAR VÆRET FORBUDT I ÅRTIER. DET GÆLDER FX FOR VINDUER OG ANDET TRÆVÆRK FRA FØR 1950.

BYGNINGSBEVAREREN: Ikke alt kan betale sig

Brugte byggematerialer er genialt, når det f.eks. handler om at lave en diskret reparation af et gammelt tag. Men billigt er det ikke. F. eks. er nedtagning, afrensning, registrering og lagring af gamle tagsten en krævende proces, der betyder, at brugte sten ofte er langt dyrere end nye. Til gengæld får man en tagsten, som er stærkere og mere robust end ny, fordi alle de dårlige tegl jo allerede er forgået. Gammelt tømmer i fyrretræ kan det også betale sig at investere i. I dag er det umuligt at skaffe lofts-bjælker i de kraftige dimensioner, man havde før i tiden. Så her vinder man noget både økonomisk og æstetisk. Gamle mursten ville jeg til gengæld være påpasselig med. Materialerne skal passe til huset, så man ikke risikerer at skabe et arkitektonisk misfoster.

HANS-JØRGEN HANSEN, bygningssynsleder i Center for Bygningsbevaring.

HÅNDVÆRKEREN: Rådgivning er altafgørende

Man behøver blot at løfte et gammelt vindue for at vide, at det er bedre og mere holdbart end et nyt. Det er tungt som et ondt år, fordi det er lavet af kernetræ og fyldt med harpiks. Kernetræ er nærmest uforgængeligt, og det høje harpiksindhold har konserveret træet og holdt disse vinduer fri for råd og svamp i gennem generationer. Det meste af det træ, vi bruger til vinduer i dag, er af en meget ringere kvalitet.

Det bedste råd, jeg kan give folk, der overvejer at købe brugte vinduer og døre, er at søge rådgivning hos professionelle, men gå uden om den lokale farvehandel.

MARTIN BEHRENDT JENSEN, malermester og restaureringshåndværker hos Raadvadmaleren.

TOTALRENOVERING AF GAMMELT VINDUE

Total afrensning, udskiftning af maskinglas med nyt blæst glas, udskiftning af råddent træ med nyt kernetræ, forbedringer med nye tætningslister, grundet, kittet og malet 3-5 gange med linolie. Pris pr. vindue 25.000 kr. Case fra Farvergade. *Kilde: Bygningskultur Danmark*

SÆLGEREN: Brugt kvalitet

Vi har ikke ressourcer på jorden til at kassere gode ting, som ikke fejler noget. Mange af vores varer er jo 100 år gamle men af en sådan kvalitet, at de sagtens kan holde 100 år mere. Tag f.eks. et gammelt gulvbræt. Når man skærer det igennem, bliver man overrasket over, hvor hårdt det er, og hvor tæt årerne ligger. Et nyt gulv i tilsvarende kvalitet ville være rigtig dyrt. Hos os får kunderne råd til at købe en bedre kvalitet til samme pris, som det koster at købe en halvdårlig standardvare i byggemarkedet. Det er vores ambition at redde så meget som muligt. Vi får aldrig de detaljer og den kvalitet igen, hvis ikke vi bevarer dem for eftertiden.

TOM JØRGENSEN, grundlægger og medejer af Genbyg, der er et af Danmarks største genbrugsbyggemarkeder.

Urenoveret sprossevindue til 5.200 kr. hos genbyg.dk.

TOG VOGN

BLEV TIL KOLONIHAVEHUS

Jørgen Krag Eriksen tog genbrugsideen til sig og byggede en gammel togvogn om til prisvindende fritidshus.

Da Jørgen Krag Eriksen fandt den gamle togvogn i en kolonihaveforening ved Århus, stod det hurtigt klart, at 26 kvadratmeter uisoleret togvogn var for småt – selv for et fritidshus – til to voksne og tre børn.

”Ud over at renovere togvognen, blev vi nødt til at bygge til. Vi opdagede, at togvognen havde et meget stærkt udtryk, som vi ønskede at understrege og bygge videre på. Derfor endte vi med en 14 kvadratmeter stor tilbygning plus hems, lavet af togvogns-skrot”, fortæller Jørgen Krag Eriksen, der har en baggrund som tømrer og er uddannet arkitekt.

Da han begyndte at gå på jagt efter skrot, blev både han og familien så begejstrede, at idéen til det nye kolonihavehus hurtigt tog form. Huset består i dag både af en renovering af den oprindelige togvogn - som bl.a. er blevet flyttet over på et fundament og har fået indvendig isolering med gips samt tilbygningen, der består af træ fra en gammel lade beklædt med gulvplader fra gamle togvogne.

”Jeg fandt et sted i Århus, hvor man ophugger togvogne. Her købte jeg en masse lærketræsplanker og plader af

Sektionen til højre er et gammelt køkken fra et hus i Gentofte, som parret måtte få, hvis de selv kom og fjernede det. Køkkensektionen til venstre er forlænget med to af underskabene derfra. Igennem gangen ligger husets badeværelse til venstre, forældresoveværelse overfor og for enden af gangen stuen.

vandfast krydsfiner, som stammer fra gulvene i nyere togvogne. Plankerne brugte jeg til gulve og lameller, og de vandfaste krydsfiner-plader brugte jeg som vægge i tilbygningen”, fortæller Jørgen Krag Eriksen.

Arbejdet med de mange genbrugsmaterialer har været spændende og meget krævende. Fra familien købte huset i 2002, og indtil det stod færdigt i sommeren 2007, har Jørgen Krag Eriksen brugt et års arbejde på at gennemføre projektet.

”Det kræver meget tid at arbejde med genbrugsmaterialer - både at finde dem og passe dem til. En del af lamellerne var rådne, og krydsfiner-pladerne skulle renses, før de kunne blive malet sorte. Døre og vinduer har vi også fundet som genbrug”, fortæller Jørgen Krag Eriksen, der fik god hjælp af venner undervejs.

Genbrugsideen er så gennemført, at Jørgen Krag Eriksen modtog en pris på 30.000 kr. i Bolius Idepris. Dommerne skrev bl.a., at der både på det praktiske, idémæssige og designmæssige plan er tale om “et ganske særligt projekt”, hvor genbrugsideen er gennemført “i et imponerende omfang”.

PRISER:

Køb af togvogn/kolononihave:	50.000 kr.
Genbrugsmaterialer fra tog-ophug:	ca. 15.000 kr.
Genbrugsvinduer/døre:	ca. 15.000 kr.
Solcelleanlæg:	20.000 kr.
Div. materialer, værktøj, transport, køkken, hårde hvidevarer m.m.:	250.000 kr.
I ALT:	350.000 KR.

SE MERE PÅ **BOLIUS.DK**

SØG PÅ: Planlægning af haven

FIND DIN LOKALE GENBRUGS

Her får du en oversigt over de bedste markeder med genbrugs-materialer, og hvad de har specialiseret sig i. Find det nærmeste genbrugsbyggemarked, og gå så jagt efter det, du søger. Eller tag derhen for at blive inspireret og få en oplevelse.

GENBYG. genbyg.dk
Amager Landevej 185, 2770 Kastrup

Tømmerhandel med alt i brugte byggematerialer fra nyere termovinduer til kuriositeter fra fx Nimb eller den gamle nationalbank. Forhandler desuden restpartier, miljøvenlig maling og bøger om genbrug og miljøvenligt byggeri. Netbutik og levering over hele landet.

JAKOBSEN TEGL APS. jakobsen-tegl.dk
Fragtvej 9, 2450 København SV

Firma med mere end 40 års erfaring i indsamling, sortering og salg af brugte tagsten. Har cirka 700.000 tegl på lager og er dermed en af Danmarks største udbydere af genbrugstagsten.

HC GENBYG. hc-genbyg.dk
Herstedøstergade 25, 2620 Albertslund

Stort udvalg af brugte vinduer og døre bl.a. 300-400 nyere termovinduer med karm, terrassedøre og indvendige fyldningsdøre. Derudover et større antal radiatorsamt sanitet og belysningsarmaturer.

KATRINEDAL TAGSTENSDEPOT. tagstensdepot.dk
Industrivænget 16, 4540 Fårevejle

Speciale i brugte tagsten til småreparationer eller hele tage. Virksomheden har cirka 200.000 tagsten på lager fordelt på minimum 250 forskellige modeller bl.a. håndstrøgne vingetagsten, rygtegl og udluftninger.

J. JENSEN A/S. jensen-nedrivning.dk
Højlandsvej 8, 3540 Lyngø

Nedbrydningsfirma, der sælger brugte byggematerialer fra nedrivningsentrepriser. Firmaet råder over en lagerhal på 1000 m², hvorfra der sælges brugte døre og vinduer, gulvplanker, klinker, samt vvs- og elartikler. Fører ikke tagsten, men har ofte et mindre udbud af nye varer – fortrinsvis døre og vinduer.

BERGSTEN APS. bergsten.dk
Vordingborgvej 169, 4682 Tureby

Bredt sortiment af brugte tagsten. Altid mere end 200 forskellige modeller på lager – rensede og sorteret til levering i hele landet.

GENBRUGSCENTER. jk-genbrugscenter.dk
Teglværksvej 47C, 5220 Odense SØ

Nye og brugte byggematerialer bl.a. døre, vinduer, gamle gulvbrædder, trapper, mursten, naturskifer og granit samt mere specielle ting som f.eks. kakkelovne og radiatorskjulere. Online byggemarked, der leverer i hele landet.

GAMLE MURSTEN. gamlemursten.dk
Skotlandsvej 16, 5700 Svendborg

Speciale i brugte, afrensede mursten til om- og nybygningsopgaver. Firmaet har specialiseret sig i en særlig rensemetode og kan afrense op mod 6.000 sten i timen. Modtager byggeaffald og udlejer mobilt renselanlæg, så du selv kan rense dine sten og genbruge dem.

SANDERUM-OTTERUP MURERFORRETNING
sanderum-otterup-murerforretning.dk
Skebyvej 16, 5450 Otterup

Virksomhed med speciale i renovering og reparationer af nye og gamle tage. Stort lager af brugte tagsten samt hjemmeside med billeder, så du kan gå på jagt efter præcis den sten, du står og mangler.

2NDHANDTEGL. 2ndhandtegl.dk
Vrødingsvej 53, 5700 Horsens

Tagfirma med ekspertise i og stort lager af brugte tagsten – også rygning- og specialsten. Forhandler desuden tilbehør til tagdækning samt andre brugte byggematerialer bl.a. døre og porcelænsvaske.

BRUGTE MURSTEN. brugtemursten.dk
Voldsgårdvej 8, 7400 Herning

Firma, der har specialiseret sig i indsamling og håndrensning af gamle mursten. Sortimentet er bredt og skifter konstant.

BANGO A/S. bango.dk
Højgårdsvej 25, Thorning, 8620 Kjellerup

Byggemarked med speciale i døre, vinduer og porte. Firmaet sælger både brugte varer og restpartier samt tilbehør til døre og vinduer.

SKAVE NEDBRYDNING. skave-nedbrydning.dk
Hesselåvej 6, 7500 Holstebro

Nedbrydning og salg af brugte og nye byggematerialer. Virksomheden har et lager af nye vinduer og døre fra fabrikslager, brugt og nyt tømmer, jern, brugte ind- og udvendige døre, tagsten samt alt fra gamle huse.

KC NEDBRYDNING A/S
Kronborgvej 6A, 6600 Vejen

Nedbrydningsfirma med genbrugsplads hvorfra der sælges brugte varer bl.a. vinduer og døre, spær, el- og VVS-artikler, samt hvidevarer.

P. OLESEN & SØNNER A/S. p-olsen.dk
Industriområdet 25, 8732 Hovedgård

Nedbrydningsfirma med speciale i salg af genbrugs-materialer fra gamle huse. Mange indvendige og udvendige døre, gamle og nyere vinduer, gulvbrædder, gammelt glas, tagsten og tagplader.

FØR DU SHOPPER

Søg information, før du shopper brugt. På **byggnings-kultur.dk** kan du læse om de forskellige stilarter og finde en håndværker eller anden fagperson med speciale i istandsættelse af historiske bygninger. Du kan desuden finde cases om vinduesistandsættelse og priser på disse. Ejer du en bevaringsværdig bygning kan du gratis få kyndig vejledning af de syv eksperter. På **byggningsbevaring.dk** kan du læse artikler om bevaring og finde gode arbejdsbeskrivelser til dit eget renoveringsprojekt.

VINDUER FOR LIVET

Energi til at nyde livet

Med VELFAC vinduer kan du spare på energien og dermed reducere dit varmeforbrug i boligen. Bestil en gratis opmåling til dine nye vinduer på www.VELFAC.dk.

VELFAC[®]
BEDREHJEM :: JUNI 2011 :: 61

Spørg Ekspertene

Stil spørgsmål om alt vedrørende dit hus på: bolius.dk/brevkasse

Bolius' eksperter er alle fagfolk med mange års erfaring. De arbejder uafhængigt af særinteresser og tager udgangspunkt i fagligheden, når de besvarer spørgsmål.

Spørgsmål og svar i brevkassen bygges på spørgsmål fra læsere og på henvendelser fra kunder i eksperternes hverdag. Du er velkommen til selv at stille spørgsmål til eksperterne på bolius.dk/brevkasse.

1-ÅRS-GENNEMGANG ■ ■ ■

Mureren er gået konkurs

Vores byggeprojekt sluttede for snart et år siden, og vi aftalte med mureren, at vi tilbageholdt 15.000 kr., indtil 1. års-gennemsynet var gennemført. Nu er firmaet gået konkurs, men er startet op igen i andet navn. Hvordan skal vi forholde os til gennemsynet og de penge, vi har holdt tilbage? Hvis der kommer større skader, er det så noget, vi få udbedret via Byg Garantifonden? Hvad gør vi, hvis mureren forlanger pengene? Skal der så henvises til, at det krav skal komme fra kurator?

Kim Kristiansen

SVAR: Som udgangspunkt er den sag lukket, hvis I ikke har hørt fra kurator. Og pengene er tilbageholdt, indtil der er afholdt en 1-års-gennemgang, og da denne ikke vil blive afholdt, kan der heller ikke udbetales de resterende penge. I kunne overveje at tage kontakt til det nye firma og høre, om det vil overtage garantien og alle øvrige forpligtelser for det udførte arbejde, herunder afholdelsen af 1-års-gennemgangen. Hvis der kommer større skader mv., og I ikke har fået det nye firma til at overtage forpligtelserne, kan I gå til Byg Garantifonden, HVIS det forhenværende firma var medlem af BYG, da byggeriet foregik. Bemærk, at der er en økonomisk grænse for, hvad Byg Garantien dækker. Læs mere på: byggaranti.dk.

Morten Mathiasen

SERVITUTTER ■ ■ ■

Vent med tinglysningen

Vi er ved at etablere et vejlaug på vores pri-vatvej. Det skal selvfølgelig tinglyses. Vi har udkast fra kommunen på dokument. Hvad koster det at tinglyse 38 ejendomme?

John Petersen

SVAR: Tidligere var det således, at der alene skulle betales en tinglysningsafgift på 1.400 kr. for et servitutstiftende dokument. Det gjaldt også for tinglysning af vedtægter for et vejlaug, medmindre der tillige skulle lyses sikkerhed for opkrævning af udgifter. Afgiften på 1.400 kr. dækkede tinglysning på alle ejendomme, som var omfattet af servitutten. Efter indførelse af den digitale tinglysning kommer man til at betale afgift for hver ejendom. Dette har ikke været tilsigtet, og der behandles derfor netop nu i Folketinget et lovforslag, som retablerer den hidtil gældende tilstand. Jeg forventer, at forslaget vedtages meget snart, så hold øje med det. Der er ingen grund til at betale en unødigt afgift i 50-tusind kroners-klassen samtidig med, at der skal betales for rådgivning og ekspedition. I bør under alle omstændigheder nok bede en boligadvokat om bistand med tinglysningen. Det er jo vigtigt, at alle får tinglyst, og der er stadig meget bøvl med den digitale tinglysning.

Jan Schøtt-Petersen

FUGT ■ ■ ■

Kun én dampspærre

Jeg bygger om og vil sætte nyt loft på det gamle. Skal jeg reparere eksisterende dampspærre eller sætte ny op, så der bliver to lag m. gammelt loft imellem?

Niels Engelsted

SVAR: I så fald skal du ikke lave ny dampspærre. Man skal ikke have to lag dampspærre, da man så kan risikere at fange fugt inde imellem de to (næsten) tætte dampspærre. Så kun én dampspærre, og det må så blive en reparation af den gamle – om muligt.

Morten Mathiasen

Axel Danholt
Ingeniør

Jan Schøtt-Petersen
Formand for Danske
Boligadvokater

Kirsten Sander
Arkitekt MAA

Lennart Holm
Bygnings-
konstruktør

Kim Valentin
Økonom, Finans-
huset Fredensborg

Jeanette Standly
Bygnings-
konstruktør, Bolius

Morten Mathiasen
Tømrer & bygnings-
ingeniør, Bolius

STABILITET

Dobbelte gipsvægge?

Tømreren har overbevist os om at sætte dobbelte gipsvægge op i vores nye hus. Hans argument er, at de bliver mere stabile. Er det korrekt?

Mette Detlefsen

SVAR: Hvis dobbelte gipsvægge her betyder to lag gips, så er det fuldstændig korrekt. Dette vil gøre væggene meget mere stabile. Gipsvægge med et enkelt lag gips kan man relativt nemt slå hul på, og de kan være besværlige at hænge noget op på. Med to lag gips undgår

man meget af ovenstående, og de er bedre at montere diverse genstande på. Hvis dobbelte gipsvægge betyder to regulære ringlekonstruktioner (stål), er det ikke korrekt med stabiliteten. Dette giver blot en bedre lydisolering.

Morten Mathiasen

VALUTALÅN

Overvejer lån i euro

Vi overvejer et lån i euro pga. lave renteutgifter. Men er der nogen andre forhold, vi skal være opmærksomme på?

Anne-Marie Andersen

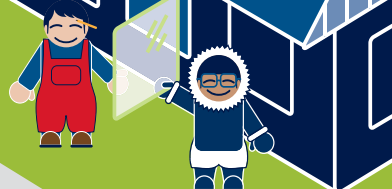
SVAR: Sammenlignet med et variabelt

forrentet lån i danske kroner har et euro-lån den fordel, at I kan få fradrag for etableringsomkostninger m.v. på lånet. Renteforskellen vil jeg ikke lægge så meget i, da den i øjeblikket er meget begrænset og endvidere typisk modsvares af nogle omkostninger til valutaveksling. Selv om det måske ikke virker så sandsynligt, at eurokursen skulle ændre sig markant, påtager I jer endvidere en valutarisiko ved at tage et lån i en anden valuta end den, I har jeres indtægter og/eller jeres aktiver i. Hvis euroen bliver styrket over for den danske krone, bliver gælden større, og at låneydelserne stiger tilsvarende.

Kim Valentin

Den mand, som skifter sin kolde rude, holder sin kvinde varm

Enok Energinguaq, Go' Energi-ingeniør

Energiruder holder på varmen

Lad os sige det, som det er. Bor du i et hjem med ældre termoruder, forsvinder meget af din varme direkte ud gennem vinduerne. Hvis dine vinduesrammer er i fornuftig stand, kan du skifte ruderne ud med

moderne energiruder. De isolerer næsten 3 gange bedre end dine gamle termoruder. Du kan få nye energiruder, som passer præcis til dine vinduesrammer, og investeringen er til at overse. Forskellen kan du til

Så meget kan du spare på varmeregningen

Eksempel: I et parcelhus med 30 m² vinduer udskiftes ældre 2-lags termoruder til nye 2-lags energiruder. Huset opvarmes med naturgas til en pris på 8 kr. pr. m³.

Årlig energibesparelse = 2.400 kr.

Beregn din samlede økonomiske besparelse på www.GoEnergi.dk

gengæld mærke – også på din varmeregning. Det er Go' Energi.

Se, hvor nemt du kommer i gang, på www.GoEnergi.dk.

Go' Energi er en uafhængig, offentlig organisation, der skal skabe energiforbedringer i Danmark.

Go'Energi

Spørg Ekspertterne

Stil spørgsmål om alt vedrørende dit hus på: bolius.dk/brevkasse

ANDELSBOLIG

Skal vi lægge lån om?

Vores andelsboligforening har et fastforrentet lån, som vi løbende afdrager på. Vores belåning er ret høj, men vi er dog solvente. Mange af os synes, at den månedlige andelsydelse er for høj, så vi har diskuteret, om vi skulle lægge om til et afdragsfrit lån og måske et rentetilpasningslån. Har I et bud på, hvad der vil være bedst for os? *Anders Vilbert*

SVAR: Ud fra en rent skattemæssig be-

tragtning er det ikke en fordel at have høj gæld i en andelsboligforening. I får nemlig ikke fradrag for de renteudgifter, der er i foreningen, og det er givetvis medvirkende til, at andelsydelsen opleves som værende høj. I kan vælge at nedbringe låneydelsen ved eksempelvis at omlægge til afdragsfrit lån, som du nævner. Men det vil i virkeligheden blot medføre, at I i længere tid vil have den høje gæld, og I vil således reelt blot udskyde problemet. Hvis renteniveauet stiger kraftigt på kort tid, vil I dog i dette tilfælde kunne komme i den lidt særprægede situation, at I vil

kunne nedbringe jeres gæld så meget ved en ny låneomlægning, at I ender med at have en lavere gæld, end hvis I bare fortsætter med det nuværende lån. Hvis I omlægger til et variabelt forrentet lån, vil I omvendt blive ramt, såfremt renten stiger. I påtager jer således en større risiko end ved valg af et fast forrentet lån, og da I har en høj belåning, kan jeg kun anbefale, at I vælger et variabelt forrentet lån, hvis det er for at bruge den rentebesparelse, I umiddelbart opnår, til at nedbringe jeres gæld hurtigere.

Kim Valentin

FORSIKRING

Vandløb på byggegrund

Jeg har kig på en byggegrund, hvorigennem der løber et vandløb, som er delvist rørført, delvist åbent. Terrænet skråner, men flader lidt ud i bunden af grunden. Der er foretaget en enkelt boreprøve på grunden. Hvad skal man være opmærksom på? Må der påregnes betydelig ekstraudgift for at sikre hus og have mod oversvømmelser? Skal der påregnes ekstra udgifter til forsikring mod vand samt mod skade på rørført vandløb, hvilket man jo som grundejer har ansvar for.

Morten Holmager

SVAR: Det er mange ting, du skal være opmærksom på, når du har et naturligt vandløb på din grund. Vandspejlet ligger formentlig naturligt højt på grunden, og derfor kan du risikere at skulle fundere ekstra, hvilket kan være en betydelig udgift. Hertil kommer, at du også kan risikere at skulle sænke grundvandet lokalt i forbindelse med etablering af fundament til dit hus. Udgiften til dette kan også løbe op. Du skal sørge for at få udfærdiget en geoteknisk rapport, som tager udgangspunkt i mindst fire boreprøver. Én i hvert hjørne af huset. Herudover kan jeg ikke spå om ekstraudgifter i forbindelse med sikring af hus og have, men der er naturligvis en risiko for oversvømmelse af grunden ved voldsomme regnskyl og tøjbrud. Jeg vil anbefale dig at kontakte dit eget forsikringsselskab og forhøre dig omkring forsikringsforholdene, da de oplysninger, du giver dem, kan være væsentlige for en eventuel ekstra forsikring. Men det vil ikke være urealistisk at skulle påregne en merudgift her også. Alt ialt kan man sige, at du grundigt skal holde minusser op mod værdien af den hyggefaktor, som et vandløb på egen grund er.

Jeanette Standly Mikkelsen

Du kommer nok til at betale mere i forsikring med et vandløb på grunden.

Ud fra en rent skattemæssig betragtning er det ikke en fordel at have høj gæld i en andelsboligforening.

KIM VALENTIN

DISPENSATION

Ulovligt anneks?

Jeg har købt et sommerhus med et anneks, der er opført ulovligt uden for byggelinjen. Jeg har søgt dispensation, men fået afslag. Er der nogen chancer for at få godkendt annekset på en eller anden måde. Det har ligget der i ca. 30 år.

Sven Ehlers

SVAR: Byggelinjer gør typisk begrænsning i grundejerens ret til at opføre bygge i nærmere angivne afstande til skel, skov, moser, søer, fortidsminder og meget andet. Det fremgår ikke af spørgsmålet, på hvilket retsgrundlag byggelinjen er pålagt ejendommen. Det kan f.eks. være, at byggelinjen er pålagt ejendommen i medfør af naturbeskyttelsesloven, som administreres af miljøministeriet eller på baggrund af en lokalplan, som administreres af kommunen. Klagevejene er lidt forskellige, afhængig af hvilken myndighed der har truffet afgørelse, og hvad der klages over. Når du har bedt om dispensation hos den relevante myndighed, vil du modtage en afgørelse med en klagevejledning.

Når sagen skal afgøres, kan det være af betydning, at annekset har stået på grunden i ca. 30 år. Det kan f.eks. være, at annekset er fra før, byggelinjen overhovedet blev pålagt ejendommen, eller at myndigheden har kendt til anneksets placering, uden at det tidligere har givet anledning til påtale. Du har imidlertid bevisbyrden for opførelsestidspunktet og for, at annekset er blevet tolereret gennem de mange år. Det kan være en meget vanskelig bevisbyrde at løfte.

Jan Schøtt-Petersen

TAGKONSTRUKTION

Hvis jeres stråtag har ligget siden 1850, er det ikke sikkert, at konstruktionen lever op til nutidens krav.

Fra strå til tegl?

Vi har et bondehus fra 1850, som skal have skiftet tag. Er det muligt at skifte fra stråtag til f.eks. røde teglsten? Er der noget specielt, man skal være opmærksom på?

Anne Jensen

SVAR: Nu ved jeg ikke, hvad jeres bevæggrunde er til at ville fravælge stråtag. Men det første I skal tænke på, er husets arkitektur. Huset vil fuldstændig forandre udseende, hvis det får en anden type tag. Alt efter konstruktion og tykkelsen på jeres stråtag, vil både et stråtag og et tegltag blive tegnet som et tungt tag, dvs. det kræver en speciel stærk konstruktion. Hvis stråtaget på jeres hus har ligget uændret siden 1850, må I regne med, at konstruktionen sikkert ikke lever op til nutidens krav. Det kan betyde, at I skal som minimum skal have lagt nye lægter. Men måske er spærkonstruktionen heller ikke optimal. Da dette indgreb i bygningen er et større tiltag, vil jeg stærkt tilråde, at I allierer jer med en arkitekt eller anden byggesagkyndig..

Kirsten Sander

”Det var det smukkeste syn, jeg havde set, og erindringen har aldrig forladt mig.”

JAN BO FELLAND

KOMMENTAR

Jan Bo Felland
Uddannet arkitekt, bygningskonstruktør og byggeøkonom. Har forfattet en række bøger om bl.a. boligkøb og styring af en privat byggesag. Arbejder som videncenterchef hos Bolius Boligejernes Videncenter.

Har du en kommentar, så skriv til redaktionen på: redaktionen@bedrehjem.dk

Sommerfuglens flugt

 Som dreng passerede jeg hver dag en villavej på vej til skole. Det var en smal allé, tæt beplantet med japanske kirsebærtræer. En solbeskinnet forårmorgen var knopperne pludselig eksploderet i hvide og lyserøde blomster, som i de følgende dage langsomt dryssede af som snefnug i vinden. Det var det smukkeste syn, jeg havde set, og erindringen har aldrig forladt mig. Senere huggede jeg moreller fra naboens træ, tumlede med visne blade, puttede hybenkerner ned ad ryggen på tøserne, så de hvinede, eller fangede sommerfugle på syrenbuskene.

Barndommens erfaringer med planteriget har ikke givet mig grønne fingre. Tværtimod. Jeg kommer altid til at vande for lidt eller for meget, planter en forkert plante på et forkert sted, eller et forkert tidspunkt på året, eller noget helt fjerde.

Velplejede haver kræver viden, tid og penge og koster måske også ærgrelser.

Som udgangspunkt forstår jeg derfor godt, at mange boligejere vælger at erstatte græs og bede med fliser og granitskærver, vælger plankeværker i stedet for at skulle klippe hæk og undlader at genplante træer, hvor de gamle blev fældet. Det er meget nemmere, både i anlæg og løbende pasning.

Men vi bør alle tænke os om en ekstra gang. Mange villakvarterer udvikler sig til rene sten-

ørkener, hvilket er synd. Der er noget, vi har glemmt. Måske ligefrem mistet.

Planter udstiller en visuel variation og skønhed, som skifter igennem årstiderne og fra år til år. Duftene er mangeartede og lydene ligeså, når fugle kvirrer, bier summer, og blade hvisler i vinden eller knitrer under skoen om efteråret. Læg dertil muligheden for at smage på bær, frugter og nødder, så har vi snart rundet alle sanser.

Men hvor bliver netop sanseligheden af i stenørkenen? Hvor mange sommerfugle slår sig ned på en betonflise?

Måske skræmmer vi også os selv bort. Vi haster forbi og ind i vores gennemrenoverede samtalekøkkener, hvor vi klager over, at ungerne bare sidder ved computeren – ja, hvorfor mon? Hvilke erindringer tilbyder vi vores børn?

Ansvar tilhører dig og mig og de kommunale planmyndigheder.

Vi skal have mange flere allétræer på villavejene. Brede græsrabatter ved fortovene i stedet for asfalt. Og så skal vi have rigtige haver med blomster, pergolaer og espalierér i stedet for mure og nøgne plankeværker. Vi skal ganske enkelt have barndommens opmærksomhed og sommerfuglen tilbage til villahaverne.

BEDRE HJEM

Glæd dig til 25. august

Hvordan mon bærhøsten bliver i år? Bugner bærbuskene? Eller ser det lidt sølle ud, så er der gode råd at hente i næste nummer af BEDRE HJEM. Læs, hvad du skal gøre for at få flest mulige bær i haven, og hvilke bær eksperter anbefaler. Og selv om sommeren går på hæld, er det faktisk nu, du skal beskære dine bærbuske eller plante nye. De mest almindelige bærbuske i Danmark er ribs, solbær, stikkelsbær, samt hindbær og brombær.

Tanken om at være selvforsynende med energi er fascinerende og tiltaler især boligejerne, fordi den gør dem uafhængig af stigende oliepriser, CO₂-udledning osv. I næste nummer besøger vi en familie, som har realiseret drømmen om selvforsyning ved at kombinere alternative energiformer. Én af energiformerne er solceller, og i temaet 'Grøn Bolig' får du svar på alt, der er værd at vide om solceller. Bl.a. hvordan den virker,

om den snart er billig nok til at konkurrere med olien, om man må slutte den til elnettet, om man må montere den i områder med fjernvarme osv.

Er du en god eller dårlig nabo? Spørgsmålet er aktuelt, fordi stadig flere naboer ryger i totterne på hinanden. Det gør de uden at vide, hvor opslidende det er for helbred og psyke. Læs om de helbredsmæssige konsekvenser af dårligt naboskab, om hvordan det kan lamme grundejerforeninger og lægge hele kvarterer øde.

Alt det, samt klummer, brevkasser og masser af inspiration, når vi ses igen

**GRØN
BOLIG
TEMA**

PÅ GENSYN I NÆSTE NUMMER AF **BEDRE HJEM**, DER UDKOMMER 25. AUGUST

Hvis du har brug for luftforandring,
har vi en revolutionerende løsning.

Glem hverdagen. Siemens har med den nye teknik i cleanAir skabt et revolutionerende kulfiltersystem, som vil betyde meget for dig og luften i dit køkken. Det er et unikt filter, som renser den cirkulerende luft for mados helt op til 93%. Ved at rense og genbruge den varme luft i stedet for at suge den ud af huset, sparer du energi og penge. Nu kan du endvidere placere emhætten, hvor du vil, uden dyr og tidskrævende rørømlægning og montering. Velkommen til morgendagen på www.siemens-home.dk

Fremtiden flytter ind.

SIEMENS